

Din nou împreună, în seara a doua de Seder — Pesah 5752. Eminența Sa oficiază

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

MISIUNEA LUI MESIA

Lecturile biblice ale Pesahului se încheie, în cea din urmă zi a sărbătorii, cu mesajul mesianic al profetului Ișaiahu (cap. XI), care vestește omenirii întregi, peste milenii, visul ei de aur, vremurile eliberării din orice formă de sclavie.

Nici nu se putea un final mai logic la o sărbătoare care e, toată, dedicată sfintei năzuințe spre dezrobire a ființei umane. În cea dintii noapte a „sărbătorii libertății”

וְיָצֵאתִי מִמִּצְרָיִם s-au sfârșit pentru prima oară lanțurile asupririi. Farao s-a văzut nevoit să cedeze în fața nestăvilitului dor de libertate al norodului lui Israel. În zadar încercă el apoi, în cea de-a șaptea zi de Pesah, să alerge cu ale sale care de luptă spre a-i ajunge din urmă pe robi și a-i întoarce între țărurile împilării. Roata istoriei și-a început mersul înainte și cea dintii naivă încercare de a o întoarce eșuează. Cea dintii bătaie a libertății a fost ciștigată.

Pesahul din anticul Egipt nu e însă decât un început. Drumul este lung și greu. Prin deșerturi fără număr, întimpinând Faraoni felurii — îmbrăcați în diverse chipuri —, pînă la primejdii de tot felul, ei, robii de ieri, înaintază pe potecile istoriei spre un țel, spre un ideal, către care necontenit li se îndreaptă privirile.

E Mesia, care va veni și care va aduce împlinirea a tot ceea ce este bun, frumos, drept, a tot ceea ce face ca viața să merite a fi trăită. E Mesia, care intruchipează filonul de aur dinlăuntrul omului. E Mesia, asupra căruia „va sălășlui spiritul lui Dumnezeu, spiritul înțelepciunii și al priceperii, al sfatului și al puterii, al științei și al temerii de Dumnezeu”.

E Mesia, care „va judeca cu dreptate pe cei săraci, iar în sprijinul obidiților Pămîntului va răsuuna de-a dreptul a Sa musturare, cu biciul graiului Său lovi-vă Pămîntul și prin duhul vorbei Sale va ucide pe cel nelegiuit”.

Misiunea acestui simbol a tot

ceea ce e mai bun, mai nobil în ființa creată „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu” se va afirma cu vigoare și tot ceea ce a fost urit, josnic, animalic în aceeași ființă va dispărea.

El va purta două cingători — „Dreptatea și Credința” —, armonioasă sinteză între lupta pentru o orînduire a dreptății între oameni și credința curată, dragostea nestăvilită pentru Dinsul, Cel care călăuzește destinele noastre, ale tuturor. Cel care e Părintele nostru, al tuturor fiilor omului.

Vremurile lui Mesia. Cum vor arăta ele? Glăsuiește Ișaiahu, și, generație după generație, noi i-am purtat vestea prin lumea aceasta bîntuită de războaie, răvășită de patimi, zvîrlită de nenumerate ori în prăpastia pierzaniei.

Vor fi vremurile în care toate instinctele sălbatice nu-și vor mai găsi loc nicăieri pe acest Pămînt, sortit a fi un Gan-Eden, un paradis, și pe care Faraonii l-au transformat în iad. În locul junglei cu fiare, care se sfîșie între ele, „sălășlui-vor împreună lupul și mielul, leopardul și iedul laolaltă vor paște, vi-

(Continuare în p. 5)

VIZITA EMINENȚEI SALE DL ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN ÎN S.U.A.

La invitația Comitetului Internațional pentru Legături Iudeo-Catolice, Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a participat, marți, 6 mai a.c., la o conferință prezidată de Cardinalul Cassidy și de Edgar Bronfman, președintele Congresului Mondial Evreiesc.

La dejunul oficial, dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a rostit o alocuțiune. Cu același prilej, arhiepiscopul Keeler a elogiat personalitatea dlui Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Miercuri, 7 mai a.c., dl Șef Rabin dr. Moses Rosen s-a aflat la Washington, unde a avut o convorbire cu ambasadorul României în S.U.A., dl Aurel Dragoș Munteanu. De asemenea, a avut întrevăderi cu senatorul D. Amato, congresmenii Wolf și Lantos, senatorul Lieberman și cu membri din Administrația S.U.A., în cadrul cărora a stăruit pentru acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate României.

La 12 mai, locțiitorul secretarului de stat al S.U.A., dl Lawrence Eagleburger, s-a întîlnit cu dl Șef Rabin pentru a discuta situația din țară.

Domnia Sa a recomandat să se facă

eforturi pentru combaterea antisemitismului în România. El a încurajat noi pași pentru sprijinirea pluralismului democratic și promovarea armoniei și înțelegerii între diferitele categorii ale populației României.

El a remarcat că S.U.A. au acordat României, în ultimii doi ani fiscali, un ajutor de peste 130 milioane dolari și își continuă programele de sprijinire a democrației și reformelor de piață în România.

Dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen și-a exprimat preocuparea pentru bunăstarea oamenilor de toate credințele din România în momentul în care țara face trecerea dificilă de la represiunea comunistă la societatea liberă. El a salutat sprijinul S.U.A. în încurajarea cetățenilor României de a lupta pentru o societate democratică, ce respectă pe deplin legile și drepturile omului, precum și în înțelegerea nevoilor umanitare ale țării.

Eminența Sa va începe o călătorie în marile orașe ale S.U.A. pentru Israel Bonds.

Vom reveni cu amănunte.

SERI DE SEDER

Sederul înseamnă, așadar, inițiere pentru cei tineri, rememorare pentru cei maturi. Dacă Sederul copiilor va rămîne în memoria lor afectivă, ajutîndu-i să transmită la rîndule urmașilor lor ce semnificație are libertatea, cu ce preț a fost ea cîștigată de străbunii noștri, ce luptă

și ce sacrificii cere, în continuare, pentru a fi păstrată, cele două seri de Seder colectiv organizate de F.C.E. și C.E.B., la 17 și 18 aprilie a.c., în Restaurantul ritual din str. Popa Soare, s-au constituit într-un veritabil curs de iudaism — pe coordonatele sale fundamentale — pentru adulți.

Vechiul îndemn „toți cei flămînzi să vină să ospăteze alături de noi” a fost devansat de cei ce se ocupă de bunul-mers al comunităților evreiești din România.

Am putea înșira date și cifre, dar ele nu au capacitatea de a-i face pe cititori să simtă scîlpirile de bucurie din ochi, zîmbetele de pe fețe, plînătatea sufletească resimțite de mii de evrei care au luat parte la sederale colective organizate atît în comunitatea din București, cit și în țară.

Printre comenșii care au luat parte la cele două seri de Seder colectiv organizate la Restaurantul ritual din str. Popa Soare, s-au numărat conducători ai F.C.E. și C.E.B., oameni de cultură și artă din obștea bucureșteană, ziaști.

În calitate de mesader, imbinîna erudiția cu binecunoscutul său simț al umorului, Eminența Sa a reușit încă o dată, printr-un curs sui generis de istorie, să încete spiritele, în sensul bun al cuvîntului, adică să facă înțeles modul în care trebuie trăită azi, dinspre contemporaneitate spre lumea antică, mult milenara a-

(Continuare în p. 5)

O frumoasă tradiție: Sederul copiilor

Centenar NELLY SACHS

NOAPTEA OMULUI

„Nu mila ta o cerem, ci iubirea”
(B. FUNDOIANU)

„Cum poți scrie istoria unei vieți ai cărei primi 41 de ani s-au scurs — aparent — fără evenimente însemnate sau despre care nu există mărturii?”, se întreba autoarea uneia dintre biografiile dedicate Nellyei Sachs.

Singura fiică a unui industriaș evreu din Berlin, suferind din copilărie de un sentiment de solitudine existențială, Nelly Sachs (1891—1970) a avut o adolescență frământată, chinuită de o dragoste neîmpărtășită, care i-a provocat o gravă depresie psihică. Un medic i-a recomandat — ca mijloc de defulare, de ieșire din criză — scrisul. Începuturile ei literare au fost nespectaculoase. Apoi, dat fiind că, în Germania, amenințarea nazismului a devenit din ce în ce mai puternică, Nelly Sachs a căpătat — prin forța împrejurărilor — conștiința identității ei. Voise să devină o poetă germană. Acum i se contesta germanitatea. Găsim în însemnările ei următoarele cuvinte, cu valoare simbolică pentru toți evreii cărora ideologia nazistă le-a trezit sentimentul apartenenței naționale: „Acum, când e prea târziu, văd zorile tale, poporul meu!” O descoperire prețioasă pentru ea a fost culegerea de texte hasidice a lui Martin Buber. După moartea tatălui s' exproprierea, în 1939, a unei case din Berlin, singura lor sursă de venit, existența Nellyei Sachs și a mamei sale a devenit precară, ceea ce le-a determinat ca, avind ajutorul unor prieteni, să emigreze în Suedia. La Stockholm, Nelly își îngrijea mama bolnavă și, noaptea, scria. Poezii originale și traduceri din suedeză. În 1952, a obținut cetățenia acestei țări. A urmat recunoașterea — încununată, în 1966, de decernarea, împreună cu scriitorul israelian de limbă ebraică Samuel Josef Agnon, a Premiului Nobel pentru literatură.

„Agnon reerezintă Statul Israel. Eu reprezint tragedia poporului evreu”, spunea cu acel prilej Nelly Sachs. Citeva cuvinte care spun totul. Fiindcă tot ce a scris mai bun, mai durabil poeta încăpea în ele.

De la cumintea poezie neoromantică, născută dintr-o subtilă asimilare a romantismului german (lecția unor Novalis, Tieck, în special, trecută prin redescoperirea tulburătoarelor „correspondențe” ale lui Jacob Boehme, filozoful medieval iscoditor al Interzisului, care devine nu numai pentru ea, ci și pentru întreaga mișcare expresionistă a vremii unul dintre principalii inspiratori), Nelly Sachs ajunge să se descope pe sine atunci când suferința proprie, ce se confundă în suferința unui popor întreg, o rănește. Trecind de la livește, oricât de selectat pe baza afinităților electivă, la experiență, la sfîșiere reală, de la simulare la traumă, Nelly Sachs reinvață s' scrie. Între „Legenden und Erzählungen”, volumul de debut, publicat în 1921, și „In den Wohnungen des Todes”, apărut în 1946, dedicat „fraților și surorilor mele moarte”, cuprinzând cicluri intitulate „Rugăciuni pentru logodnicul mort”, „Epitafuri scrise în văzduh” și „Coruri după miezul nopții”, este nu doar o diferență de două decenii și mai bine, ci o radicală transfigurare de substanță. Poeta nu mai improvizează variațiuni pe o temă dată; ea nu face acum decît să comunice un mesaj (acum are ce spune) al ei și al tuturor celor care au traversat aceleași cosmaruri, cutremurător memento adresat umanității: „Noi, cei ce-am supraviețuit / către voi înălțăm ruga. / Nu ne arătați deodată soarele, / purtați-ne pas cu pas / de la o stea către alta. / Lăsați-ne în tăcere să învățăm din nou să trăim. // Altfel s-ar putea ca trîlul / unei păsări / ciuturile pline de ia izvor / să facă să țîșnească / durerea noastră prost pecetluită / și să ne măture ca pe o spumă. // Noi vă implorăm: Încă nu ne arătați un cîine, / un cîine turbat, / căci se prea poate, se prea poate / întimpla / ca pulbere din noi să se aleagă, / căci ce ține legate fibrele ființei noastre / cu respirația tă-

iată și fără putere, / cu sufețele care au evadat / în ceas de miez de noapte / mult înainte ca trupurile noastre / să fie salvate / în arca unei clipite?” („Cercul celor care au supraviețuit”). Este mai mult decît un poem (care presupune deliberare, rigurozitate, tehnică, travaliu), este un tipăt. Poeta coboară în ea însăși, fără teamă de fantasmale care dor, chemindu-le la suprafață pentru a le intrupa în cîntec. Pentru a nemuri ceea ce nu trebuie vreodată dat uitării. „O, noapte a copiilor plîngînd! / Noapte a copiilor purtînd semnul morții! / Somnul găsește zăvoarele trase. / Cumplite îngrijitoare au luat locul mamelor / Le-au încordat în mușchii minilor moartea perfidă / și-o seamănă-n pereți, în grinzi / (...). Ieri le chema încă mama, / ca o luncă albă, somnul pe gene / ieri mai țineau / într-o mină păpușa cu roșul obrazilor / pălit de-attea săruturi, / într-altă mină ursulețul de cîlți / și-acum vîntul morții / pe care dragostea lor îl face iarăși frumos / le umflă cămășile, trece prin părul pe care / n-o să-l mai pieptene nimeni” („O, noapte a copiilor plîngînd”).

În centrul gândirii sale lirice stau motivele zborului și-ale căderii, ale vinătorului și-ale victimei sale. Ceva din vibrația Psalmilor s-a transmis în plasma sa poetică, într-un original amestec de tînguire, de întrebare fără răspuns, antică și modernă, totodată. Cartea urmă-

toare, „Sternverdunkelung” (1949), cuprinde poeme exprimînd neschimbata credință în indestructibilitatea poporului lui Israel și în importanța misiunii sale. Cu ocazia celei de-a 70-a aniversări a zilei sale de naștere (1961), Nelly Sachs a publicat un volum de versuri alese din întreaga ei creație de pînă atunci.

Scrisă în 1943 și publicată în 1951, tragedia „Eli, ein Mysterienspiel vom Leiden Israels”, una dintre cele mai izbutite lucrări ale sale din domeniul dramaturgiei, are ca temă drama unei comunități evreiești din Polonia la trecerea detașamentelor SS. Se povestește aici despre moartea unui copil-păstor, în vîrstă de opt ani, ucis de un soldat hitlerist. O versiune în limba engleză a poemelor selectate în volumul omagial „Fahrt ins Staublase” și a lui „Eli...” a apărut în 1967, în traducerea lui Michael Hamburger.

Privită în ansamblu, opera Nellyei Sachs (printr-o stranie coincidență, poeta a intrat din moarte în nemurire odată cu S. I. Agnon, așa cum odată au fost chemați în cel mai înalt forum al recunoașterii internaționale — Premiul Nobel), opera ei este una dintre cele mai tulburătoare replici ale păsării Phoenix, ale puterii sale de a se intrupa din propria cenușă.

Dar nu este aceasta o parabolă mai adîncă a însuși secretului supraviețuirii întregului popor căruia-i aparține?

Demn și nedemn,
iertare și neuitare.
Slăruitoare dominante,
tipăt ce spintecă timpul
tremurînd în ființa noastră
fragila speranță.
Și peste tot plutesc
EI,
în pilpiiri meteorice,
egali și demni,
smulși brutal dintre noi
incercînd, fără vrăjmășie,
să pogoare
pe-te noaptea omului
din cea mai cumplită istorie
ce plînge de ani și ani.
Pe EI, din adîncuri,
cununați fără vrere cu pămîntul
ce geme sub pașii noștri,
ii pomenim statornic
în rugăciunile abia soptite,
mai puternice ca uitarea,
ca injuriile oarbe.
Voi, care vă clamați nevină,
nu lăsați istoria să reitereze
indepartați praful de pe
pustiitorul timp și,
cei fără de păcat
să se alăture Durerilor
tănuite neiertători,
viețuind în strigătul din noi.
Atunci numai, da, numai atunci
lumină dragostei
vă înfășura
Durerea unei seminții
cu ochii arși de lacrimi
și-nvățare.
Atunci numai, da, numai atunci
Veți simți inima răbdării noastre
cu a cugetului voce.
Neînstrăinind Adevărul
întraiți pioși
în durerea mistuitoare
dinlăuntrul nostru,
solemnă și gravă.
Lipiți inima de pămîntul
ce geme a sfîșiere
și-nvățînd lecția istoriei
pusuitoare, peremptorie
să-i pomenim durabil
în rugile noastre.

EVELIN FONEA

TREI EXPOZIȚII CHAGALL ÎN ANUL 1991

În anul 1991, au fost consacrate lui Marc Chagall trei expoziții de seamă: la Fundația Gianadda din Martigny (Elveția), la Haus der Kunst din München (Germania) și la Centro cultural arte contemporaneo din Mexico (Mexic). Cea mai importantă este considerată expoziția din Martigny, deschisă la 1 martie, deoarece aici sînt prezentate toate picturile lui Chagall conservate în fosta Uniune Sovietică — și, anume, 40 la număr —, dintre care unele sînt prezente pentru prima dată în Europa Occidentală. Elementul senzational al acestei expoziții îl reprezintă nouă lucrări pictate de Chagall pentru Teatrul Evreiesc de Artă din Moscova.

Cele nouă lucrări au fost executate ca decor între anii 1919 și 1920. În 1929, Stalin a dispus închiderea teatrului teatrului. Era o sală mică, de 90 de locuri, un teatru de buzunar. De atunci nu a mai fost redeschis și toți erau convinși că lucrările lui Chagall s-au pierdut. Maestrul părăsise Rusia în anul în care Stalin a devenit secretar general al partidului.

De fapt, decorurile nu au fost distruse sau rătăcite, ci prietenii pictorului și ai teatrului le-au ascuns la cîțiva colecțio-

nari și în subsolurile unor muzee. În final, au ajuns în depozitul galeriilor Tretiakov.

În 1973, Chagall, „reabilitat” de sovietici, a vizitat Moscova. Cu această oca-

Chagall: „Evreu cu Tora”

zie, Alexei Kovalev, restauratorul șef de la Tretiakov, i-a făcut maestrului imensa surpriză de a-i arăta decorurile acestuia păstrate în depozit. Lăcrimînd, Chagall a șoptit: „Dar cum, cum, eu le-am crezut pierdute!”. Și s-a pus semnătura pe fiecare panou.

Astăzi, capodoperele lui Chagall, redescoperite și restaurate, sînt expuse, spre desăfătarea publicului, după 62 de ani de clandestinitate. În ele sînt condensate ideile și experiențele anilor anteriori și sînt cuprinse în germene toate temele producțiilor ulterioare ale pictorului. Este un monument autobiografic, cu kiezmeri, șofar și capre, cu acrobați, tobă, vacă, păsări și umbrelă, cu numeroase figuri de evrei tipici, cu benzi, cercuri și triunghiuri etc.

Este meritul Christinei Burrus de a fi obținut pentru Fundația Gianadda aceste lucrări la concurență cu americanii și japonezii. Peripeții prin care au trecut în timpul transportului în Elveția pot constitui subiectul unui alt roman de aventuri. Dar totul este bine cînd se termină cu bine. Expoziția a cunoscut un succes considerabil.

Dr. VITALIE TEODORU

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

EVREII KURZI

• Veniți din noaptea timpurilor, iată-i de aici înainte integrați în Israel, cu limba lor, cu tradițiile și memoria lor

Kurzii formează un popor originar din centrul asiatic, dar nu au teritoriu național independent. Ei sînt împrăștiați în nordul multor state din Asia centrală: Iran, Irak, Turcia, Siria și în cinci foste republici sovietice din Transcaucazia: Turkmenistan, în sud-estul Mării Caspice; Tadjikistan, la estul acestei mări; în sfîrșit, la nord de aceste două republici, există alte trei, învecinate între ele: Uzbekistan, la sud de Marea Aral, Kirghizstan, la est de această mare, și Kazahstan, la nord de Marea Aral.

Pe linia kurzii musulmani a trăit întotdeauna o minoritate de evrei. Yitzhak Ben Zvi, al doilea președinte al Statului Israel, care a fost un eminent antropolog, considera că „evreii kurzi sînt descendenții evreilor din Asiria și Mesopotamia, care au fost exilați din Iudeea antică după distrugerea primului Templu din Ierusalim de către Nabucodonosor, regele Asiriei, în 587 î.e.n.”.

Evreii kurzi s-au așezat în nordul Irakului, în orașele Mossul și Kirkuk. De-a

Organizatorii expoziției au fost ocupați de regăsirea obiectelor utilizate de evrei în Kurdistan. Această misiune a fost, totuși ușurată de faptul că numeroase muzee din lume posedă asemenea obiecte: Muzeul Național din Copenhaga, muzeele de etnologie din Teheran și Ankara, Muzeul Omului din Paris și Muzeul Național de Istorie din Chicago. „Am expus aici — au declarat organizatorii — vîșminte, broderii, covoare, texte diferite cu ornamentații, obiecte de cult”. O muncă foarte importantă în acest sens a fost depusă de Ora Schwartz Beeri. În 1977, ea a vizitat Kurdistanul iranian: „Noi am studiat — a spus ea — locuințele, sinagogile și viața cotidiană tradițională ale evreilor kurzi. Am adunat pentru această expoziție 300 de obiecte”.

Aceste obiecte, aceste mărturii reunite permit să ne facem o părere despre viața dusă de evreii kurzi. Un sat kurd are străzi înguste, de pămînt bătorit, marginite, de fiecare parte, de case cu ateliere și prăvălii. În Iran, cartierul evreiesc se numește *makhla*. Casele au curți mari și sînt împrejmuite cu ziduri înalte. Ele sînt închise cu porți grele din lemn și încuietore, de asemenea, din lemn. În mijlocul cartierului evreiesc se găsește sinagoga.

În Turkestanul iranian sinagogile poartă, deseori, numele unor profeți, Iehskiel sau Eliahu. Ele sînt amplasate, în mod obișnuit, la marginea unui rîu, pentru a se putea construi alături o mikva (baie rituală). Vara, serviciile divine sînt oficiate într-o curte mărginită de un balcon susținut de coloane din lemn. De Susot, acolo se ridică suca obștii, iar de Pesah, acolo se prepară azima. În mijlocul sinagogii se ridică o estradă (*bima*), avînd un scaun pentru cantor. De-a lungul zidurilor se deschid multe nișe: cea centrală este *kehlal*,

Chivotul Sfînt, îndreptat spre Ierusalim, care conține Suluri de Tora, Cartea Eșterei, jîltul profetului Eliahu și un șofar. În alte nișe se țin cărți de rugăciune, vin pentru kiduș. O nișă servește drept *geniza* (arhivă). Podeaua sinagogii este acoperită de covoare. Cățile de rugăciune sînt păstrate, adesea, în cutii lungi de lemn, care se deschid la mijloc, fiind împodobite cu ornamentații de argint. Femeile n-au acces în sinagogă.

În centrul și nordul Kurdistanului, agricultura era principala activitate a evreilor, comunitate a cărei sursă principală de existență provenea din munca pămîntului. Lucrările agricole se făceau îndeosebi vara și toată familia era antrenată în aceste activități, cuprinzînd culturi de grîu, orez, viță de vie, legume și bumbac. În stepe, evreii creșteau oi pentru producția de lînă și pentru piețele de astrahan. Turmele erau minate la iarnă, în regiunile din sud, într-un climat mai blînd.

Fiecare familie avea animale de povară (catiri, boi), citeva vaci și un taur; în sfîrșit, cînd trebuia să călătorească, familia folosea măgari și cai.

Un comerț activ se practica între populațiile locuind în văi și cele din munți. Ultimele aduceau fructe; cele din vale vindeau muntenilor grîu și orez. Meșteșugarii evrei lucrau lemnul și fierul. Lemnul provenea din păduri de pini, de plopi și de sălcii. Mulți evrei mergeau din sat în sat, transportîndu-și mărfurile; țesături, obiecte de mercurerie etc. Desagii cu mărfuri erau purtați de măgari. Evreii exercitau diferite meșteșuguri: erau țesători, croitori, dulgheri, tăbăcari, cizmari, fabricanți de parfumi. Femeile se ocupau de treburile casei, de copii, dar ele își ajutau și soții la munca cîmpului și la vinzarea mărfurilor în prăvălii. Țesătoria era cu precădere o meserie importantă la evreii din Kurdistanul iranian.

După Alia, evreii kurzi s-au integrat perfect în societatea israeliană. Muncesc și, la nevoie, luptă pentru apărarea Israelului, țara străbunilor și a urmașilor lor.

Cinstire pentru ZUBIN MEHTA

O impresie de neuitat a lăsat apariția — de astă dată nu la pupitrul dirijoral —, a lui Zubin Mehta, cu prilejul unei festivități organizate în cinstea lui, de către Loja „Maimonide” B'nai B'rît din Viena. Căldura sa omenească și naturalitatea sa i-au impresionat pe numeroși oaspeți, printre care se numărau figuri proeminente din sfera economiei, politicii și culturii. Zubin Mehta, strîns legat, din 1962, de Orchestra Filarmonică a Israelului, a preluat în 1977 conducerea acesteia, care în 1981 i-a fost încredințată pe viață.

Dr. Hans Landesman a subliniat, în scurta sa, dar foarte pregnantă și cuvințată, înaintea de toate, calitățile umane ale maestrului, ale cărui preocupări primordiale sînt întotdeauna orchestra și orchestrații sale.

Dr. Leo Auerbach, președintele Lojii „Maimonide”, a menționat cît de importantă este și pentru a doua generație de după Holocaust păstrarea amintirii, formulînd întrebarea referitoare la responsabilitatea omului în toate domeniile. Zubin Mehta a dat, ca neevreu, prin curajul său și prin angajarea sa nelimitată în favoarea Israelului, un exemplu elocvent a cărui însemnătate are o valoare inestimabilă pentru toți evreii. În plus, la Universitatea de Muzică a pus întotdeauna omul — luat individual — în centrul activităților sale. Această manieră de gândire umanitară și-a găsit o expresie clară și în cuvîntul de mulțumire rostit de Mehta. Nu lui trebuie să i se mulțumească — a argumentat Zubin Mehta cu hotărîre —, ci el trebuie să mulțumească Israelului, care i-a oferit de o sută de ori mai mult decît putea el să dea vreodată. Se consideră membru al marii familii israeliene și pentru el este un lucru de sine înțeles a-și lega strîns soarta cu cea a țării, și a o împărtăși împreună cu milioanele de oameni din Israel. Dorința sa fierbinte a fost întotdeauna de a aduce, prin muzică, o clipă de bucurie în suferințele oamenilor și să-i apropie între ei. Acum el constată cu durere că neînțelegerile s-au intensificat foarte mult între arabi și evrei. Cînd, încă în 1961, a cîntat cu Orchestra Filarmonică a Israelului în fața arabilor, atît el, cît și membrii orchestrei au fost primiți cu un val de simpatie și prețuire. Actualmente, Israelul se află într-o situație complexă și trebuie să ai răbdare în evoluția acestui stat tînr și trecut prin grele încercări.

Ambasadorul Peter Aran l-a comparat pe Zubin Mehta cu Arturo Toscanini și i-a mulțumit, în numele Statului Israel, pentru prietenia sa și impresiile de neuitat pe care le-a lăsat asupra unui număr atît de mare de oameni. El a amintit îndeosebi de concertul cu Yves Montand susținut în 1988, la poalele Masadei, cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a Zilei Independenței Israelului și de apariția sa, alături de Isaac Stern, în timpul războiului din Golf, moment artistic și uman care a emoționat pînă la lacrimi oamenii din toată lumea.

Programul muzical a fost susținut de extrem de talentatul tînr violonist Julian Rachlin, care, acompaniat de mama sa, Sophie Rachlin, a cucerit în întregime auditoriul. Și el i-a mulțumit la sfîrșit maestrului pentru modul în care i-a stimulat dezvoltarea artistică.

A fost o seară impresionantă, foarte bine organizată de amfitrioni.

DEVI TUSZYNSKI —
prînzul
miniaturistilor

Cu răbdare imensă și o minucie infinită, acest mare creator ne restituie sub formă de miniatură grandioasă reală a universului. Un univers în mișcare, un univers fluviu, fără încetare recompus, treclind peste podurile și riurile orașelor, care se înfășoară poetic în jurul florilor de pe desenele sale. Această lume infinit de mică nu este nicicum o lume redusă; dimpotrivă, el ne restituie măreția însăși a omului traversînd gîndirea sa, imaginația sa.

Inspirat de arta miniaturii, care ajunge la noi din negura vremurilor, Devi Tuszynski este, în același timp, un artist de o absolută modernitate. El a știut să recreeze o lume și, totodată, un stil care îi aparțin. Văzînd „un Tuszynski”, nu ne putem înșela. Această măiestrie și această privire sînt, în același timp, un imn de slavă și un reproș fără cuvinte. Lauda omului în armonie cu universul, reproșul omului pentru tragedia vieții proprii și a întregii sale familii exterminate.

Devi Tuszynski este purtătorul întregii istorii evreiești din vremea Bibliei pînă în zilele noastre. Dar, în același timp, el este reprezentantul unei generații zdrobite, căreia i-a rămas martor. Un martor fără cuvinte, dar a cărui peniță exprimă mai mult decît multe tomuri și tratate.

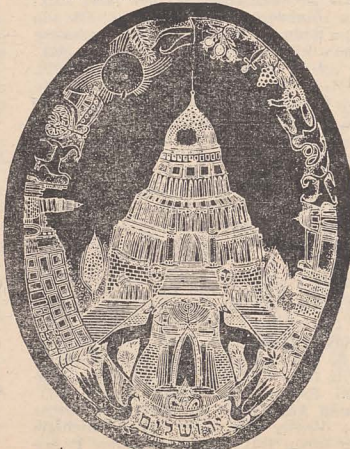
Chagall avea pentru Devi o caldă prietenie: vorbind idîș între ei, căutau să reînvie copilăria și amintirile vieții trăite: departe de locurile natale, fi una talentul și dorința de a reda esența vieții evreiești din care se împătășiseră.

Tuszynski este un mare creator, dar și un neobosit traditor. Sute și sute de miniaturi, pe care le-a expus în întreaga lume, îmbogățesc muzeele de pe cinci

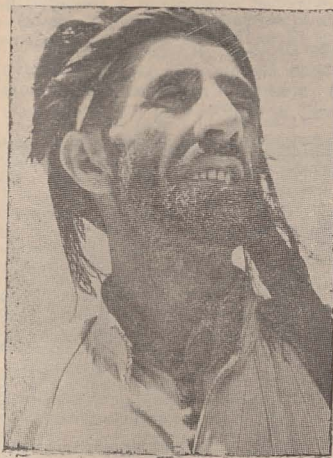
continente, mărturisind truda neobosită și migăloasă a celui care știe să transforme infinitul mare în infinitul miniatural, știe să dea infinitului miniatural o forță de gigant, a celui care poetizează totul. Așa cum atrăma chiar el: „caută, străbătînd cenușii existenței, firul auriu care îl traversează”, sau, cum spune tot el, „cînd artistul desenează lumea în care trăiește, lumea trebuie să se regăsească înfrumusețată”.

Unanim apreciat și onorat de zeci de ani, i s-a sîrbătorit, nu de mult, a 75-a aniversare, printr-o mare expoziție în Franța și o expoziție la renumitul muzeu „Pușkin” de la Moscova. Astfel s-a închis bucla pentru copilul din Polonia care, după Chagall, a ajuns să aibă o expoziție personală la Moscova. I-a fost dat lui Devi și generației sale să trăiască nu numai Holocaustul, ci, de asemenea, crearea Statului Israel.

Devi Tuszynski este un artist evreu. Preocupările sale, opera sa, talentul său fac din el un artist universal. Universal recunoscut. Devi Tuszynski a marcat arta acestui secol și a celor ce vor urma.

■ Ilustrație de Devi Tuszynski la un disc apărut la Paris

■ Evreu venit din Kurdistan

lungul frontierelor de nord-est ale Irakului, el locuia mai ales, în orașul Semudadi. La nord-est de Turcia, aproape de granița cu Siria, Irak și Iran, evreii erau numeroși în orașele Dyarbakir, Bîth, Yan, aflate pe malul lacului cu același nume, Erzerum, nu departe de muntele Ararat. În sfîrșit, ei existau în Siria și în cele cinci foste republici sovietice menționate.

Evreii kurzi trăiau, de asemenea, în numeroase comune învecinate acestor orașe.

Este dificil de studiat istoria acestor comunități evreiești kurde, fiindcă ele au făcut Alia. Agenția Evreiască a trimis emisarii în Kurdistan pentru a le organiza Aliaua. Misiunea lor era complexă: urmau să-i convingă pe evrei să părăsească țara în care trăiau, promîndu-le o bună primire în Israel, locuințe și locuri de muncă.

Aceste facilități au determinat mișcarea de Alia a evreilor kurzi, care și așa erau neliniștiți fiindcă războiul iudeo-arab se dezlănțise și o agitație antievrească începuse. Emisarii i-au convins, de asemenea, pe guvernantii arabi să-i lase pe evrei să plece, ceea ce n-a fost obținut decît prin plata unor sume destul de ridicate.

Dat fiind că evreii din Kurdistan au plecat în Israel, reconstituirea vieții lor din țara de origine nu s-a putut realiza încă. Bunurile uzuale, documentele religioase, obiectele de cult care pot să ne informeze asupra acestei vieți au fost abandonate de evrei în momentul plecării lor.

Muzeul Israelului, din Ierusalim, a organizat, în 1989, o expoziție dedicată evreilor kurzi, vieții lor cotidiene, costumelor lor, artizanatului, artei, meseriilor practicate de aceștia. Antropologul Robert Redfie scria, în 1947, privitor la evreii kurzi: „Această societate e mică, izolată și are un simț ascuțit al solidarității. Ea este spontană și iubește tradiția.”

SCRISORI CĂTRE REDACȚIE

O scrisoare impresionantă

Din partea dnei prof. Tania Grinberg, care ajută voluntar Comunitatea Evreilor din Rădăuți, am primit o scrisoare din care publicăm un fragment, impresionant și pilduitor.

De altfel, e pilduitor și voința acesteia vrednice fiice a lui Israel, prin felul cum a știut să păstreze frumoasa tradiție evreiască, pe care a trăit-o intens în casa părintească din Fălțiceni, unde frații Grinberg erau cunoscuți ca buni evrei și buni în munca lor binecuvântată. E pilduitor și seriozitatea cu care s-a pregătit ca profesoară, fără a uita ce este, ca și rivna cu care împletește și acum îndatoririle profesionale cu cele față de poporul ei.

Ferice de asemenea părinți, de asemenea copii și de asemenea obști evreiești!

„Vreau să vă mulțumesc din suflet pentru cuvintele pe care mi le-ați adresat și pentru onoarea pe care mi-ați făcut-o.

Sînt convinsă că n-am meritat de deplin cuvințele frumoase fiindcă n-am făcut nimic. Pe de o parte, de pe 10 ianuarie cînd am acceptat să colaborez la comunitate s-a scurs prea puțin timp ca să pot realiza ceva mai important, iar, pe de altă parte, nici nu am timp necesar să pot face tot ceea ce ar trebui făcut. Nu pot sta la sedlu Comunității decât între orele 9 și 11,30 fiindcă la ora 12 pleacă autobuzul cu care fac naveta spre satul în care se găsește școala la care îmi desfășor activitatea. Mă întorc la ora 17,30 în Rădăuți și seara trebuie să mai rezolv unele probleme ale comunității, pe lingă teste de verificare, caiete de teme, proiecte de lecție, teze și cîte altele...

Totuși, mulțumesc lui Dumnezeu că pot face și un modest serviciu evreilor din Rădăuți.

Sînt bucurioasă că am izbutit să pot procura lunar carne cașer, la prețul cel mai scăzut al zilei, pentru toți evreii din județ. Președinții de la celelalte comunități din județ (Suceava, Gura Humorului, Cîmpulung și Vatra Dornei) mi-au telefonat și mi-au spus că enoriașii din comunitățile lor sînt foarte mulțumiți de calitatea cărnii cașer.

Am izbutit să introduc corectitudinea în distribuirea pachetelor către asistați, fiindcă sînt și gestionară la comunitate, deci fac personal pachetele și dau fiecărui asistat și tabelul cu produsele pe care trebuie să le aibă în pachet. Toți asistații din oraș și-au exprimat deja aprecierile pentru corectitudine. De asemenea, am izbutit să organizez și masa de Purim. Am avut cine să-mi facă captura fiindcă lipsesc mult vase cașer, așa că am apelat la mamele conducătorilor Comunității. Mama dlui președinte Koffler a făcut humintșă și încă două feluri de prăjituri, iar mama mea mi-a trimis de la Fălțiceni trei turte dulci și trei pan-dispanuri. Am participat 27 de enoriași, iar unu număr de 18 enoriași care, din cauza bolilor de care suferă, nu s-au putut deplasa pînă la templu, le-am trimis pachetele cu dulciuri și mere, așa cum au fost serviți și cei prezenți la masă.

Am primit niște ajutoare în haine și alimente de la donatori necunoscuți din Germania. Cu acordul Serviciului Asistență, am împărțit asistaților hainele și alimentele iar tuturor celorlalți enoriași, alimente în mod egal, în funcție de numărul de persoane din familie. Și cu această ocazie am avut o mare satisfacție fiindcă toți enoriașii s-au declarat mulțumiți.

Cînd am fost la București, am profitat de ocazie și i-am făcut o vizită și, sper, și o bucurie, unei foste asistate de-a noastră, dna Mindirigiu Hana — care este internată la cîmînul „M. Băluș”.

Regret că de Pesah nu pot organiza un seder colectiv, fiindcă nu are cine să facă mîncarea pentru mulți oameni: majoritatea enoriașilor sînt femei în vîrstă și bolnave și nici nu voi avea posibilitatea să supraveghez ritualul cum se face mîncarea, întrucît în zilele din ajunul sărbătorii de Pesah este deja început trimestrul al III-lea și trebuie să fiu la serviciu.

O auzedine de „nu”-uri pe care, în scurtul timp care a mai rămas pînă la Pesah, nu voi izbuti să le înlătur, deci mă văd pusă în imposibilitatea de a organiza mese colective de seder.

Deși la începutul scrisorii am afirmat că sînt convinsă că este o îndrăzneală prea mare din partea mea să vă răpesc tirapul cu lectura scrisorii mele, constat că am mers cu îndrăzneala prea departe, ținînd cont de lungimea scrisorii.

Imi cer mii de scuze și vă rog să nu mi-o luați în nume de rău.
Cu deosebită stimă și respect,
TANIA GRINBERG — Rădăuți

Dintr-o scrisoare ulterioară, adresată dlui secretar general Th. Blumenfeld, aflăm că dna prof. Tania Grinberg a învins și greutățile care îi păreau la început insurmontabile, și, cu o voință de adevărat evreu, a procurat și carne cașer, vase și tacîmuri de Pesah. A cașerit după tradiție oale și a asigurat un Pesah cașer vesemeah pentru 29 de enoriași rădăuțeni, fără a-și neglija nici o clipă obligațiile de serviciu, ca profesoară.

Toată cîntea pentru asemenea fiice ale poporului nostru și constatăm încă o dată cît adevăr este în exclamația noastră atît de tonică: „Am Israel hai”.

Un protest

Dăm publicității un fragment din scrisoarea unui cetățean care citește revista noastră

STIMATE DLE REDACTOR ȘEF,

„Articolul „Antisemitism și anti-semitism” a fost publicat în ziarul „Adevărul” de miercuri 25.III.92, dar redactorii „Adevărului” (fost „Scînteia”), foarte sirguincioși în atacuri antisemite, au publicat și a doua zi două articole pe același subiect, sub titlurile: „Gardienii echilibrului” și „Un esec”, semnate de C. Stănescu și Victor Nițelea. Acești redactori n-au vrut să fie mai prejos decît seful lor (membru al Colegiului director și lider al Societății Ziaristilor) și au arătat și ei, cu mijloacele stilistice respective, „eseul” dezbaterii televizate, apărînd pe reprezentanții ziarelor și curentelor extreme prezenți la dezbateri. În final, concluzia e clară: tot evreii sînt de vină; „ei au adus și sprijinit comunismul în România”.

După cum se vede, la ziarul „Adevărul” este o mafie întreagă antisemită (patru ziaristi nu fac decît să comenteze în mod antisemit același subiect).

Eu sînt abonat de aproape doi ani la acest ziar și la multe articole cu iz naționalist și antisemit am reacționat în scris, dar n-am primit nici un răspuns. (E ciudat însă că mi-au răspuns la scrisori cu alte subiecte)...

În încheiere, aș vrea să compar articolul de fond al lui Sergiu Andon cu prefata lui Nae Ionescu la cartea lui Mihail Sebastian „De două mii de ani”, scrisă acum 60 de ani. Ca și atunci, cînd antisemitismul își arăta colții, așa e și acum, cînd sînt situații identice, în care se găsesc diferiți apărători ai antisemitismului și se spune: „evreii sînt vinovați și ei trebuie să sufere”.

Atunci se menționa motivul suferinței („Omoria lui Isus Hristos”), iar acum se aduc argumente mistificatoare: „Evreii au adus și susținut comunismul în România”.

Cu multă considerație,

MUREȘAN LEON
pensionar, București

DECESE

În cîmîtirile comunităților evreiești din țară, au fost înmormîntați, în trimestrul I 1992, următorii:

ARAD Deutsch Reghina (92 de ani); Kohn Magdalena (82); Markus Ghizela (90); Rado Elisabeta (90); Rosenberg Erna (84); Seidner Illeana (82); Vas Lili (88); Weiss Clara (72).
BRAILA: Apelbaum Avram Sale (71 de ani); Cornfeld Strul (78); Rătescu Filip (80); Rujanschi Eugen (84); BUZĂU: Sober Stelian (89 de ani); BRAȘOV: Iunius Etla (87 de ani); Plugaru Alexandru (80).
CONSTANȚA: Grosu H. Maria (92 de ani); Ricica Janeta (91).
CRAIOVA: Ușer Iacobovic (66 de ani); CLUJ: Bányai Eszter (90 de ani); Farkas Ilina (68); Georgescu Mircea Liviu (80); Grünberg Berta (96); Vainblat Ozias (64); DOBROHOI: Grimberg Carol (67 de ani); FOCȘANI: Henic Leon (67 de ani); GALAȚI: Crabotar Ety (82 de ani); Halperin Luzer (80); Horovitz Horșcu (69); Smilovici Moise (84).
IASI: Aron Mariem (77 de ani); Avram Ana (82); Bînderei Moritz (95); Cauffman Simion (82); Hierscovici Estera (59); Negru Lăzar (57); Rotman Aurel (69); Steinberg Ușer Oscar (86); Vexler Ira Leib (89); Tinichigiu Aron Iancu (74).
ORADEA: Botos Paraschiva (78 de ani); Chet Eva (65); Fîrșet Alexandru (79); Klein Albert (80); Kovacs Ana (74); Neumann Izidor (89).
PI-TESTI: Fridman Sara (86 de ani); Stein

În memoria victimelor de pe „Struma” și „Mefkure”

La solemnitatea inaugurării monumentului ridicat de primăria orașului Ashdod în memoria victimelor de pe vasele „Struma” și „Mefkure”, primul ministru al Israelului, dl. Yitzhak Shamir, a vorbit despre tragedia care s-a ascuns în spatele acestei tragedii, despre neputința poporului evreu în fața urgiei, despre indiferența marilor puteri față de refugiații care au reușit să scape din ghearele fascismului.

„În pofida rănilor grele de care a fost lovită Comunitatea Evreilor din România, ea a continuat lupta pentru dreptul de Alia și pentru

dreptul de a se înființa Statul Evreu. Spre norocul ei, această comunitate a avut în ultimii ani în fruntea ei un conducător de talia Șef Rabinului dr. Moses Rosen, care a ajutat enorm la existența fizică și spirituală a poporului și a contribuit enorm pentru Alia spre Eretz Israel.

În anumite momente, m-am gândit cît de diferită ar fi fost soarta evreilor din Uniunea Sovietică, dacă ar fi stat în fruntea lor un conducător de talia Rabinului Moses Rosen — a apreciat dl. Yitzhak Shamir.

„Eliberarea de gîndirea de ghetou”

Am urmărit cu interes, în revista dvs., precum și în dezbaterile între prieteni, așa-zisa problemă a „culpabilizării” poporului român.

Din întîmplare, mi-a căzut sub ochi, în aceste zile, cartea „Temele vieții mele”, de Bruno Bettelheim. Prof. dr. phil. Bruno Bettelheim, unul dintre marii psihoterapeuți pentru copii, s-a născut într-o familie evrească, la Viena, în 1903, a absolvit Universitatea din Viena, studînd psihologia, pedagogia, istoria artelor, filozofia, germanistica și a emigrat, în 1939, în America, după ce a petrecut un an în lagărele de concentrare din Dachau și Birkenau.

Cu cîteva luni înaintea morții sale (13 martie 1990), a editat sau reeditat 18 eseuri și le-a reunit în ultima sa lucrare, „Temele vieții mele”. În partea a III-a a cărții, intitulată „Despre evrei și lagăre”, se găsește și esul „Eliberarea de gîndirea de ghetou”.

În acest eseu, Bettelheim caută explicația pentru dimensiunile „relativ mici” ale rezistenței active a evreilor în cursul Holocaustului. Răscola Ghetoului din Varșovia, revolta de la Treblinka și o serie de acțiuni individuale au provocat fasciștilor relativ puțini morți, față de 6 milioane de evrei asasinați. În situația de a ști că nu există nici o alternativă la moarte și în lipsa oricărei speranțe, chiar cu mîinile goale, atacarea adversarului ar fi trebuit, poate, să fie mai frecventă și mai eficientă.

Bruno Bettelheim găsește mai multe explicații acestei „lipse de combativitate”:

— fuga, respectiv emigrarea a aproximativ 400.000 de evrei din Europa înainte de deportare, în care grup erau elementele cele mai active, întreprinzătoare și cu o personalitate puternică;

— credința, de origine mistică, dar confirmată de istorie, că Dumnezeu nu va permite nimicirea poporului său;

— consideră însă că cea mai plauzibilă explicație este: „Teza mea este următoarea: un anumit mod de gîndire de ghetou a avut ca urmare să împiedice acțiunea

activă. El toccește simțurile și îndușă emoțiile, așa încît a făcut posibil ca evreii să se incline în fața mușchilor care-l trădează și să ridă împreună cu baronul care spune glume antisemite, ca să se înșelă, numai să i se permită să supraviețuiască”.

Bettelheim consideră că trăirea îndelungată în ghetouri, unde această tactică a dat, poate, rezultate satisfăcătoare, a impregnat conștiința și a modificat conduita normală a urmașilor. El mai observă că la tineretul evreu, născut și crescut în Israel, o astfel de atitudine ar fi de neconceput și că acesta a demonstrat că a scăpat de acest mod înjositor de gîndire și simțire.

Mă întreb, la rîndul meu, frica de a spune adevărul despre Holocaustul din România, îndepărtarea de o atitudine demnă și curajoasă, care nu suscită mila nimănui și nici nu amenință pe cineva, nu este tot datorată reminiscențelor gîndirii de ghetou? Această recomandare de a-și „apleca capul” și de „a-și ține gura” de frică de a nu supăra pe cineva nu face parte din același mod de gîndire? Cred că marea majoritate a poporului român, care nu a avut nici o vină în crimele fasciste, nu va putea, în mod firesc, resimți vreo culpă în această privință, iar cei puțini care au avut o participare condamnată la aceste evenimente n-au decît să „se culpabilizeze”.

Nu vrem să ne răzbumăm, dar nici nu trebuie să uităm.

DR. ELMANO COSTINER

Erată

La articolul „Scrisoare de răspuns a Eminenței Sale, Mihail Antonescu a vorbit în numele guvernului român și a dat indicații pentru aplicarea în practică a liniei politice a mareșalului”, publicat în numărul 734/aprilie 1992, p. 6, col. II, rîndul II de jos în sus, în paranteză în loc de: Loc. cit., se va citi: — Arhivele Statului, Fond PCM, Cabinet...

La 28 martie 1992, s-a stins din viață scumpa noastră EDITH KÖRNER. Înălțarea a avut loc la Cîmîtirul evreiesc din Șos. Giurgiului. Nu o vom uita niciodată!

Gina — soție, cu întreaga familie, comemorează 10 ani de la moartea iubitului profesor ARON IACOB.

Comemorează și pe dragii noștri: ROZICA HERESCU, ROSE și farmacist MAURICIU HERESCU. Duioase amintiri.

Soțul, fratele, surorile, cu familiile, redau în memoria celor care au cunoscut-o pe draga și înțeleaptă farmacistă TUTA LEBOVICI, născută Rapaport, din Iași, de la a cărei dispariție s-au scurs 10 ani.

Stela — soție anunță că, la 19 mai 1992, se împlinesc cinci ani de cînd bunul meu soț STILLER VICU a decedat. Scurgerea timpului nu-mi alină durul și durerea.

Îndurerate gînduri, duioase și nostere amintiri celui mereu prezent în inimile noastre, profesorul SAMUEL SCHWARTZ (Botoșani), la cinci ani (3 Sivan) de la neașteptată dispariție. Pios omagiu. Soția, familia, prietenii.

Cu aceeași durere, familia anunță comemorarea scumpilor lor LUPU ELLNER și ANA LUSTIG, duminică 24 mai, ora 12, la Cîmîtirul evreiesc din Șos. Giurgiului.

Nu îi vom uita niciodată!

MISIUNEA LUI MESIA

(Urmare din p. 1)

țel și tigru vor fi împreună și un copil îi va călăuzi.

„Nimeni nu va mai putea săvîrși răul, nimeni nu va mai putea nimici creația pe întreg cuprinsul muntelui Meu sfînt, căci Pămîntul se va umple cu știință, cu Dumnezeu, precum apa acoperă oceanul“.

M-am pornit să scriu. Cînd colo m-am pomenit că nu fac altceva decît să copiez versete din eterna viziune a lui Ișaiahu. Cit de sărace sînt cuvintele noastre, comentariile, tălmăcirile față de elocvența, măreția, patosul și clarviziunea acestor versete!

Și totuși... E bine să tragem cîteva concluzii. Mesia, în a noastră concepție, reprezintă o lume, o societate, o orînduire, aceea a dreptății și a păcii. După cum „valea osemintelor uscate“ (Iezekel) nu reprezintă calvarul unui om, ci pe cel al întregului popor, Mesia simbolizează o înviere, nu pe cea a unui singur om, ci a unui întreg popor, a omenirii de pe întreg cuprinsul Pămîntului.

Mesia nu aparține, în viziunea iudaică, trecutului. Dacă ar fi venit deja, aceasta ar însemna că ne-am oprit în loc, cu dorurile noastre, cu clocotul nostru de revoltă, cu neas-

timpărul sfînt care ne înalță pe scara perfecțiunii. Dacă venea, atunci totul ar fi bine și frumos. N-am mai avea pentru ce lupta, n-ar mai fi nimic de îndreptat. Lumea ar îngheța pe meterezele cucerite de luptătorii de ieri. N-ar mai fi noi idealuri.

Mesia trebuie să vină, și astfel pășim pe căile progresului, în care, redută după redută, se cuceresc zăările viitorului.

„Țelul vremurilor“. Da! Istoria are un țel. Spre acesta se îndreaptă oamenii tuturor veacurilor.

Mesia va purta două cingători: credința fierbinte în Dumnezeu și setea neostoiită de dreptate.

Iată crezul nostru. Iată concretizat, în cele dintîi și în cea din urmă zi a Pesahului, rostul nostru în lume.

Pornit-am la 15 Nisan pe cărările fără de sfîrșit ale istoriei cu o sfîntă misiune. Ea este exprimată în viziunea mesianismului iudaic.

Așa înțelegem sensul suferințelor noastre multimilenare, ne explicăm de ce întotdeauna ne-am aflat pe baricade, găsim un rost ființei noastre, răspundem în cea din urmă zi a sărbătorii la întrebările puse de copilași în prima seară, la Seder:

„MA NISTANA?“ „Prin ce ne deosebim?“

SERI DE SEDER

(Urmare din p. 1)

niversare a sărbătorii primei eliberări a sclavilor din robie, cunoscută în istorie.

Și iată-ne în fața străvechii și mereu actualei întrebări: „Ma nistana?“ („Prin ce se deosebesc?“) existența de job de cea de stăpîn pe voința proprie. Elevii de la cursurile de Talmud Tora au citit din Hagada și au interpretat cele patru ipostaze ale fiului, căruia i se răsunde la „Ma nistana?“ (înțeleptul, nelegiuitul, naivul și cel care nici nu mai știe ce să întrebe), corul a intonat acele cîntece de Seder care au rădăcinii în memoria noastră imaginii din propria noastră copilărie: „Daieinu“, „Ehad mi iodea“, „Adir hu“, „Hod Gadla“.

De fapt, aceste seri de Seder se aseamănă punerii temeliei unei case. De grija, de priceperea, de zelul arhitectului depinde întregul viitor edificiu. Prin celebrarea colectivă a serilor de Seder, Eminența Sa dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen a creat o nouă tradiție în viața obștii evreiești din România. În afara sărbătorii tradiționale, a serilor de Seder în familie, a apărut bucuria — devenită obișnuită — pentru un număr

impresionant de mare al membrilor obștii evreiești din România, de a se aduna să sărbătorească împreună serile de Seder. Fiecare element al Sederului (muzică, cuvînt, intervenție plină de cantodarea vîrstei celor ce întreabă și interprează părți din Hagada, sau „subtilizează“ săgălnic Afikomanul, descreșînd frunțile asistenței) se coagulează într-o impresie unitară, de neșters, atît pentru copii, cit și pentru cei maturi, relevîndu-le simbolul major al semnului de întrebare în iudaism, respectiv datorită de a întreba mereu spre a putea recunoaște, îndrepta, îmbunătăți această lume în care existăm cu toții, evrei și neevrei, laolaltă.

Dar, în afara dimensiunilor istorică, educativă, filozofică ale sărbătorii, serile de Seder mai scot la iveală încă o valență a zilelor de Pesah: perspectiva. Ea este simbolizată prin paharul plin, lăsat pentru cel ce urmează să vină, Eliahu Hanavi, mesagerul vremurilor mesianice, cel ce dăruiește poporului evreu, atît de încercat de vicisitudinile unei istorii plină de momente tragice, încrederea într-o lume mai bună, care se va naște mine.

Un Seder al speranțelor

A devenit o frumoasă tradiție ca, în duminica premergătoare zilelor de Pesah, copiii noștri să organizeze propriul lor Seder.

Duminică 12 aprilie 1992, a avut loc, la Templul Coral din București președerea cursanților de Talmud Tora, solemnitate cu care debutează, de fapt, emoțiile sărbătorii de Pesah în comunitățile noastre.

Și, într-adevăr, de emoții a fost vorba. Emoțiile celor care participă pentru prima oară la un asemenea Seder; emoțiile „veteranilor“, ale celor care au acumulat deja o „vastă experiență“ în domeniu și care îndeplinesc azi „funcțiile“ de mesader, de kidușiști, de prezentatori... Și totul se desfășoară cu seriozitatea cucerită unui asemenea moment, iar cei mai mici învață și se pregătesc să preia mîine ștafeta.

Emoțiile sînt și ale noastre, căci în ei vedem maturizarea unei munci ce s-a investit în generația care se ridică și care, mîine, va trebui să ocîzieze sedere la casele lor.

Dar am descoperit emoția și la Eminența Sa dl. Șef Rabin, cînd a fost invitat de copii să le vorbească. Le-a vor-

bit despre începuturile acestei acțiuni, cu decenii în urmă, cînd a constatat că îndepărtarea de la tradiție a unei întregi generații a dus la necunoașterea unor probleme elementare privind semnificațiile sărbătorii și obiceiurile legate de ea. Pe bună dreptate spunea Domnia-Sa că sîntem azi în situația de a organiza asemenea sedere pentru ca aceștia, copiii, să-i învețe pe părinții lor ceea ce, de fapt, părinții ar fi trebuit să-i învețe pe copii.

Am avut plăcerea să remarcăm buna pregătire a copiilor și să apreciem munca dusă cu rîvnă de melamedul lor, dl. Segal Marcu, ca și acuratețea cîntecului tradițional pe care l-au învățat de la dirijorul lor, dl. Izu Golt și am binecuvîntat orele în care, maturi și tineri, am trăit laolaltă bucuria primului Seder al anului 5752 în această comunitate a noastră care, în ciuda descreșterii ei numerice, își trăiește ziua de azi cu grija permanentă pentru viitorul ei, pentru mîlădițele acestea, care nu trebuie lăsate să uite că sînt evrei.

A fost un Seder reușit, reconfortant. Continuăm!

ANUNȚ

Persoanele care au achitat abonamentul pe jumătate de an (125 lei) sau pe 10 luni (200 lei) și doresc să prelungească abonamentul pe tot anul 1992, sînt rugate să trimită diferența, prin mandat postal, pe adresa „FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI, București“, cod 70 478, cont la B.C.R. filiala sector III, nr. 45.10.7.062.

În această perioadă pot face abonamente și cei ce nu le-au făcut la timpul respectiv.

Se reamintește că abonamentul pe un an întreg costă 240 de lei și se poate face la oficiile postale (revista noastră figurează în catalogul publicațiilor la nr. 186) sau la comunitățile evreiești.

În comunitățile din țară

narea unui restaurant ritual, unde enoriași au putut lua zilnic prînzul.

Sighet. 66 de membri ai comunității — în prima seară — și 63 — în cea de-a doua — s-au bucurat de atmosfera intimă, caldă, evreiască ce a caracterizat cele două seri de Seder colectiv, atmosferă la care au contribuit, în bună măsură — prin cîntecele lor — elevii de la Talmud Tora ai obștii de aici.

Dorohoi. Cele două seri de Seder colectiv s-au desfășurat la restaurantul ritual al comunității. Au participat 42 de membri — în prima seară — și 27 — în cea de-a doua. Auditoriul a trăit o atmosferă tradițional evreiască, ascultînd comentariile mesaderului asupra Hagadei, la care și-a adus din plin contribuția corul de elevi de la Talmud Tora al comunității.

Arad. 124 de enoriași — în prima seară — și 45 — în cea de-a doua — s-au bucurat de sederele colective organizate de această comunitate, desfășurate într-o plăcută atmosferă tradițională, cu concursul mesaderului, care a citit din Hagada și al corului de elevi de la Talmud Tora, care a interpretat emoționantele cîntece de Pesah.

Suceava. Și aici, cele două sedere colective s-au desfășurat în prezența a 53 de persoane, în prima seară, respectiv 48 în cea de-a doua. Comentariile mesaderului și impresiunile cîntece de Pesah prezentate de corul de la Talmud Tora al comunității au incîntat inimile celor prezenți, aducîndu-le o oază de seninătate și înălțare spirituală.

Tg.-Mureș. 95 de enoriași s-au înîntîlit

la un tradițional Seder colectiv, unde cuvintele mesaderului, încărcate de valoarea simbolurilor Hagadei, și fermecătoarele melodii ale cîntecelor de Pesah au încălzit sufletele auditorilor, dăruindu-le clipe de neuitat.

Galați. Cu participarea a 62 de membri ai obștii — în prima seară — și 55 — în cea de-a doua —, s-a organizat și în acest an sărbătoarea de Pesah în comunitatea locală. Mesaderul care a condus sederele colective a citit mesajul Eminenței Sale adresat tuturor comunităților din țară, ascultat cu multă atenție de cei prezenți.

Botoșani. În serile de 17 și 18 aprilie a.e., la restaurantul ritual al comunității s-au desfășurat sedere colective de Pesah, la care au luat parte: în prima seară 90 de persoane, în cea de-a doua — 80. Mesaderul a accentuat asupra valorilor fundamentale ale Hagadei, iar corul elevilor de la Talmud Tora a interpretat un frumos program de cîntece consacrate sărbătorii.

Satu Mare. Într-o atmosferă specifică serilor de Seder, în această comunitate au fost prezenți 52 de membri ai obștii — în prima zi — și 38 — în cea de-a doua seară. S-a citit și s-a comentat Hagada, creîndu-se o ambianță de autentică tradiție iudaică.

Cluj-Napoca. Cele două seri, cu adevarat „altfel decît toate celelalte seri din timpul anului“, au fost marcate și de obște evreiască din acest oraș, prin participarea a 98 de enoriași — în prima seară — și 63 — în a doua. Mesaderul a reușit să capteze auditoriul prin rele-

varea principalelor semnificații ale sărbătorii de Pesah, așa cum reies ele din bătrîna și, totodată, tinăra Hagada, iar corul elevilor de la Talmud Tora a intonat „Adir hu“, „Daieinu“, „Ehad mi iodea“, „Had Gadla“, dăruind celor de față momente de reală emoție sufletească.

Bacău. 98 de membri ai obștii — în prima seară — și 88 — în cea de-a doua — au participat la cele două sedere colective organizate de conducerea comunității la restaurantul ritual din localitate. Mesaderul a dat citire mesajului Eminenței Sale cu ocazia sărbătorii de Pesah 5752 și a comentat Hagada, avînd grijă și de participarea copiilor obștii la desfășurarea ceremoniei de Seder.

Oradea. Cele două seri de Seder colectiv desfășurate în obște de aici, s-au bucurat de participarea a 160 de enoriași în prima seară și a 85 în secunda. Ceremonialul, organizat în incinta restaurantului ritual, a fost marcat de momentele tradiționale ale comentariilor din Hagada și de impresiunile cîntece caracteristice sărbătorii de Pesah, interpretate de corul de la Talmud Tora al elevilor orădeni, creînd celor prezenți momente de profundă trăire tradițională iudaică.

Dej. Cu participarea a 51 de membri ai obștii — în prima seară — și 24 — în cea de-a doua —, s-a organizat aici două seri de Seder colectiv. Mesaderul a comentat pentru cei prezenți pasaje semnificative din Hagada, după ce, mai întîi, s-a dat citire mesajului Eminenței Sale adresat către toate comunitățile din țară cu prilejul sărbătorii de Pesah 5752.

Sedere similare au avut loc și în comunitățile din Alba Iulia (25 de persoane), Brașov (118), Deva (34), Piatra-Neamț (120), Brăila (57), Rădăuți (29).

■ Iată azima — piinea chinurilor noastre

Timișoara. Vineri 17 și, respectiv, 18 aprilie a.e., în atmosfera înconfundabilă a sărbătorii de Pesah, au avut loc cele două seri de Seder, cu participarea a o sută de enoriași, în fiecare seară. Serile s-au desfășurat sub conducerea mesaderului Prim Rabin dr. Ernest Neumann. Corul elevilor de la Talmud Tora a interpretat minunatele cîntece tradiționale de Pesah.

Iasi. Ca și în alți ani, serile de Seder 5752 s-au desfășurat la restaurantul ritual. Au participat în prima seară 200 și în cea de-a doua — 180 de membri ai comunității, mesaderul explicînd celor prezenți semnificațiile străvechii și mereu actualei Hagada. Elevii de la Talmud Tora au prezentat un frumos program de cîntece adecvate sărbătorii, contribuind la bucuria, căldura și emoția sufletească a celor prezenți la Seder.

Cimpulung Moldovenesc. Deși, în condițiile împunătoare numerice a obștii locale, aici s-a desfășurat doar o singură seară de Seder colectiv, cu participarea a 25 de enoriași, atmosfera tradițională de Pesah a făcut ca cei prezenți (majoritatea de vîrstă a treia) să-și amintească de zilele copilăriei lor. Dl. președinte al comunității, dr. Suhar Abramovici, a citit mesajul de Pesah al Eminenței Sale și a condus Sederul.

Baia Mare. Cu participarea a 75 de persoane în fiecare seară de Seder colectiv, în această comunitate a fost celebrată, ca în fiecare an, sărbătoarea de Pesah. Pe toată durata celor 8 zile ale sărbătorii, s-a organizat un restaurant ritual, unde 75 de persoane au luat zilnic masa de prînz.

Roman. În afara celor două seri de Seder colectiv, unde au luat parte 32 de membri ai obștii în prima seară și 26 în cea de-a doua, conducerea comunității locale a organizat, de asemenea, funcțio-

Scurtă prezentare a învățămîntului evreiesc din Iași în anii 1940—1944

Ascensiunea Germaniei hitleriste și pozițiile politice, economice și ideologice pe care le dobîndise prin anul 1938 în Europa au avut drept consecință o înrăutățire considerabilă și a situației populației evreiești din țara noastră.

Influența nefastă a hitlerismului a îngăduit unor forțe politice, care în fapt nu reprezentau orientarea poporului român — atașat conceptelor politice democratice de influență franceză și engleză, răspîndită în păturiile intelectuale — să impună populației evreiești din România, prin Decretul Lege nr. 2650/1940, publicat în Mon. Of. nr. 183 din 9 august 1940, un statut juridic profund discriminatoriu și rasial. Au fost îngrădite, pînă la desființare, toate drepturile politice, economice, culturale ale populației evreiești. Pentru această populație, statutul ce i s-a creat a însemnat grave privațiuni și consecințe ale căror urme s-au resimțit zeci de ani și pînă în prezent.

Calificîndu-se, prin act normativ, persoana evreului ca dușmanul țării și al poporului român, de fapt acesta a fost pus în afara legii. A început una dintre perioadele cele mai întunecate ale existenței acestei populații.

Discriminările și restricțiile au luat proporții și datorită războiului în care a fost apoi antrenată țara.

Legi rasiale, anti-evreiești au fost aplicate gradat de guvernele care s-au succedat — guvernul Goga, guvernul Gîrguriu și, în final, guvernul legionar instaurat la 6 septembrie 1940. Cu privire la învățămînt, ele au restrîns, pentru evrei, pînă aproape de desființare, orice drepturi.

DISCRIMINARI ÎN ÎNVĂȚĂMÎNT

Au fost excluși din învățămîntul de stat, în final, toți profesorii evrei, indiferent de categoria din care făceau parte, inclusiv invalizii din primul război mondial, decorați etc.

Școlilor evreiești li s-a interzis a mai angaja dascăli creștini.

Au fost excluși copiii evrei din întreg învățămîntul de stat — școli primare, gimnazii, licee și universități. Obligatorietatea și gratuitatea învățămîntului primar, prevăzută și în Constituția din 1938 pentru întreaga populație, a fost retrasă evreilor; accesul acestora la orice formă de învățămînt de stat sau particular a fost interzis.

Necesitatea, pentru populația evreiască, de a-și organiza totuși învățămîntul, în întreaga perioadă 1940—1944, devenise stringentă. Tineretul era condamnat la analfabetism, de neconceput pentru evrei. De asemenea, pentru a deveni ucenic sau a îmbrățișa orice altă ocupație, era necesar cel puțin certificatul de absolvire a învățămîntului primar.

Statul, care acorda subvenții din bugetul țării — alimentat din impozitele ce se percepeau de la populație, inclusiv de la evrei —, a refuzat totuși susținerea învățămîntului pentru aceștia.

Localurile școlilor au fost trecute în proprietatea statului și au fost rechiziționate pentru nevoile războiului.

Se impunea rezolvarea acestei situații grave pentru soarta întregii colectivități evreiești supusă represiunii rasiale.

Situația gravă ce s-a creat a impus comunităților evreiești din țară luarea unor măsuri dictate de această lege discriminatorie.

Pînă în anul 1940, accesul tineretului evreu în școlile de stat nu era îngrădit în nici un mod. Cu toate acestea, au existat unele așezăminte de învățămînt primar și mediu cu caracter de pregătire religioasă și profesională, care funcționau sub îndrumarea comunităților evreiești, în regim de școli particulare, avînd drept de publicitate. Începînd cu anul 1940—1941, ele au constituit temelia organizării, de către comunități, a învățămîntului pentru tineretul lor.

Lipsa fondurilor era acută, salariile personalului didactic și administrativ erau subminime, iar pentru plata acestora s-a recurs la forme de autoîmpunere a părinților, fiind scutiți de taxe școlare un mare număr de elevi ai căror părinți erau săraci sau sărăciți datorită măsurilor discriminatorii și nu puteau contribui pentru acoperirea cheltuielilor privind întreținerea școlilor.

Este nespun de dificil acum, în perspectiva anilor care s-au scurs, să redăm în totalitate părțile de lumină și întinerie ale unei perioade deosebit de grele, pentru poporul român, care a fost perioada dictaturii fasciste și a războiului,

venit sarcina legală de a supraveghea învățămîntul pentru populația evreiască, deși școlile nu funcționau cu drept de publicitate. Această supraveghere a fost făcută cu nespun delicatețe și înțelegere. Va rămîne neștersă amintirea personalității acelor intelectuali neevrei, la care ne-am referit nominal, precum și a acelor pe care nu i-am amintit, care au ridicat sentimentele de înțelegere și omenie la înălțimea unei norme, pentru care găsești greu cuvinte suficiente de apreciere. Ei au înfățișat chipul adevărat al poporului român, disociindu-se, într-o perioadă deosebit de grea și complicată a istoriei țării, de acea parte, redusă ca număr, care nu a putut, în vremuri apăsătoare, să se sustragă răutății și nedreptății.

Pentru a încheia succintă prezentare a unei perioade atît de pline de povară pentru poporul român, cît și pentru populația evreiască, nu putem să nu amintim cît, deși învățămîntul pentru acest tineret s-a desfășurat în condiții deosebit de dificile, chiar dramatice, cum au fost în anii 1940—1944, aceasta nu a putut împiedica să se ridice, din rîndurile tineretului, o generație care a contribuit și contribuie la progresul științei, literaturii, artelor și în alte diverse domenii, dovedind că sînt parte integrantă a poporului român și ajutînd la propășirea țării, la ridicarea prestigiului ei în lume. Mă voi referi doar la cîțiva dintre ieșeni: Savin Bratu, critic literar, Anatol Vieru, distins compozitor, Iosif Sava, critic și compozitor, animator al mișcării muzicale din țară, Z. Ornea, scriitor, Bițu Fălțiceanu, animator al Teatrului de revistă și mulți alții.

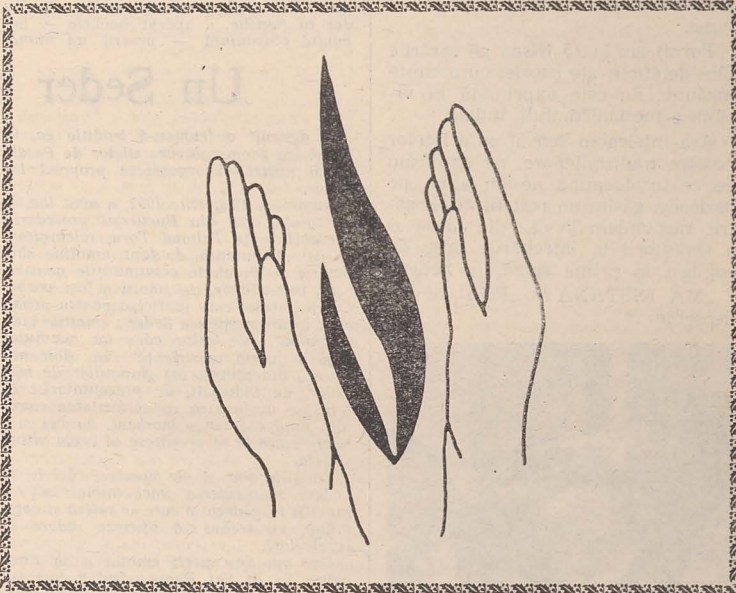
Această sumară trecere în revistă a învățămîntului evreiesc ieșean, extrasă din culisele memoriei, nu se vrea o pledoarie *pro domo* a acelor care au suferit imens și au rămas însemnați cu netrecerea timpului, semănînd lumină din lumina pămîntescă, ci un sincer și lucid apel al tuturor celor născuți pe aceste minunate plaiuri de legendă și de baladă, ca nici un moment să nu se uite că, indiferent din ce semîntă se trag, fiindcă s-au născut aici, sînt români, fiindcă această țară le-a fost leagăn — sînt români fiindcă această țară îi hrănește și-i ocrotește în egală măsură ca o mamă bună pe toți, sînt români și a acestui colț al veșniciei îi datorează iubire, respect și recunoștință.

SPERANȚE

Fie deci ca, în locul urii otrăvite, să așezăm pe altarul iubirii și armoniei dintre oameni o lumină în templul sacru al vieții.

Fie ca patimilor negre, veroase, în care s-au drapat unii ce luptă cu înfrîncare pentru ambiții urite, să le ia locul înțelepciunea, buna înțelegere, chibzuința matură, omenia și, umăr lîngă umăr și inimă lîngă inimă, strîns uniți, să depășim actualele condiții dificile și să ne conducem țara noastră, a tuturor celor ce locuiesc în ea, pe sub noi arcade ale triumfului societății românești, pentru a veșnici cu toții împreună, în această minunată patrie în care ne-a fost hărăzit să trăim.

Av. IOSUB ȘELEANU

Poporul Cărții nu renunță la Carte

Neavînd nici un sprijin financiar din partea statului, au fost organizate următoarele forme de învățămînt — fără drept de publicitate — în Iași:

- școli primare, care au funcționat în lăcașurile de rugăciune;
- trei licee — unul pentru fete, unul pentru băieți și-un liceu comercial mixt;
- o școală de muzică.

Corpul didactic a trebuit să fie improvizat din foștii profesori evrei care au funcționat în învățămîntul de stat, care aveau o calificare în domeniu și fuseseră îndepărtați de acolo, ca și din alți intelectuali: avocați, medici, ingineri etc., care, în acest mod, s-au recalificat, devenind profesori de: limbă și literatură română, franceză, engleză, germană, de istorie, geografie, chimie etc., etc.

NOBLEȚEA UNOR DASCALI ROMÂNI

Trebuie să amintim, cu recunoștință, că, deși dispozițiile legale o interziceau, cadrele Inspectoratului școlar al județului au făcut tot ceea ce omeniește a fost posibil, pentru înlăturarea piedicilor, pentru ca aceste forme de învățămînt să poată funcționa. Nu se poate releva nici un caz în care persoane din Inspectoratul școlar — începînd cu inspectorii: prof. Benone Constantinescu, prof. Andreescu, prof. Vasile Arhire, T. Hotnog ș.a. — înfrîngînd cu secretarul Papacoste sau alt cadru didactic — să nu se fi implicat în sprijinirea învățămîntului particular organizat de Comunitatea Evreilor din Iași.

Neoficial și chiar împotriva ordinelor oficiale, cadre didactice au susținut eforturile acestei comunități de a organiza învățămîntul pentru tineretul său, furnizînd programele de învățămînt, astfel că s-a putut realiza, în condiții extrem de grele, pregătirea școlară a elevilor.

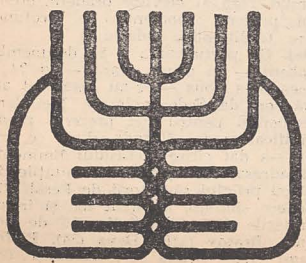
cît și, în special, ce a însemnat ea pentru populația evreiască, victimă a persecuțiilor rasiale și naționale.

Întorcîndu-ne privirea la anii care s-au scurs, nu putem să nu remarcăm că, în condiții extrem de anevoioase, mulți profesori calificați ce fuseseră îndepărtați din învățămîntul de stat, cum au fost matematicienii Adolf și Mendel Haimovici — iluștri reprezentanți ai școlii matematice de la Universitatea ieșeană —, Silvia Braunstein — profesoară de franceză, Lucia Alterescu Weintraub — profesoară de latină și greacă, Feiga Bercu — profesoară de franceză ș.a.

Așa cum am arătat, în cadrul învățămîntului evreiesc au fost nevoiți să muncească, în condiții anevoioase, mulți profesori calificați ce fuseseră îndepărtați din învățămîntul de stat, cum au fost matematicienii Adolf și Mendel Haimovici — iluștri reprezentanți ai școlii matematice de la Universitatea ieșeană —, Silvia Braunstein — profesoară de franceză, Lucia Alterescu Weintraub — profesoară de latină și greacă, Feiga Bercu — profesoară de franceză ș.a.

Deși nu aveau pregătirea profesională de specialitate, provenind din diferite domenii — avocați, ingineri, arhitecți etc. —, s-au remarcat în învățămîntul organizat în acei ani grei: av. Leo Bartfeld, care a fost un eminent profesor de limbă și literatură română, av. Herman Weintraub, care a predat noțiuni de drept constituțional, av. Berthold Braunstein, surorile Sofia și Ella Calmanovici, care au predat geografia, ing. Theodor Blumenfeld, care a predat fizica, av. Alfred Grünspan, care a fost apreciat ca istoric, arh. Felix Schor și mulți alții, care, ulterior, au adus contribuții substanțiale în cultură și știință sau în organizații de stat și economice, iar unii s-au recalificat definitiv pentru învățămîntul de stat.

În perioada anilor 1940—1944, Inspectoratul de învățămînt de stat i-a re-

MICROGRAFIE EBRAICĂ

La Muzeul Israelului a putut fi vizitat, un timp, o expoziție dedicată micrografiei ebraice, o formă unică de artă evreiască, creată de copisti evrei în secolul al IX-lea e.a., devenită tradiție, care se menține și în prezent, în arta plastică evreiască.

Există două școli evreiești distincte precedând micrografia, dar prima, cea a Bibliei cu ilustrații, datează de la sfârșitul secolului al IX-lea. Primele scrieri împodobite cu decorațiuni au fost folosite în sinagogi și pentru diferite ceremoniale religioase (cununie, bar-mitzva, Hagada șel Pesah etc.), fiind scrise pe pergament. Copiștii evrei, care au transcris megilot și alte texte necesare serviciului divin în sinagogă, au adoptat scrierea măruntă, care a apărut mai târziu și în Europa de vest, ca și în Bizanț. Scrierea decorativă în arhitectură, în special în cazul edificiilor înalte, a devenit populară în Orientul Apropiat după ocupația musulmană; totuși, înainte de aceasta, curișul era secundat de imagine în cadrul mozaicurilor sinagogale de la sfârșitul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea, cum ar fi cele de la Ein Gedi și de la Rehov, în valea Beth-Shean-ului, unde pasaje întregi din texte clasice au fost însoțite de ilustrații.

Micrografia a început prin decorarea paginilor unei Biblii copiate de familia Ben-Asher, din Tveria, cu desene geometrice asemănătoare covoarelor orientale, acești copisti purtând numele de masoreți sau tradiționaliști. Copiștii masoreți au desenat serii lungi de ilustrații la textul biblic. Desenele marginale erau abstracte, cunoscute și sub numele de micrografie internă. Micrografia externă este termenul folosit pentru pagina întreagă destinată decorațiunilor micrografice sau pentru textul minuscul ornat cu multe decorațiuni.

Micrografia externă apărea — în cazul primelor Biblii cu ilustrații — la sfârșitul codexului, dar în Yemen și în Spania aceste pagini micrografice erau plasate la începutul și la sfârșitul manuscrisului sau separând diferitele cărți ale Bibliei. În secolul al X-lea, arta s-a răspândit din Iudeea în Egipt. În Tveria, de pildă, micrografia era folosită la sfârșitul cărților Bibliei, dar servea, de asemenea, la înfrumusețarea paginilor conținând caseta tehnică și a paginilor cu dedicație, unde textul micrografic apărea în umbra literelor mari.

Ketubot (contractele de căsătorie) din secolul al XII-lea erau, de asemenea, împodobite cu pasaje micrografice din Biblie. Nu se știe dacă obiceiul decorării acestor ketubot cu micrografie s-a răspândit în Italia venind din Egipt, obicei care a devenit foarte popular în Italia secolului al XVII-lea. În Yemen, micrografia a ajuns la apogeu în secolul al XV-lea. Paginilor din Pentateuh împodobite cu ilustrații, asemănătoare desenului unui covor, le-a lipsit ornamentația în albastru și galben găsită în codicele din Iudeea și Egipt. Desenul cel mai des întâlnit în micrografia exterioară era o rozetă din șase petale centrate în jurul unui fundal sculptor, în care erau înscrise psalmi sau alte texte. În micrografia interioară, cele mai folosite erau formele de cerc, liniile paralele scurte și zigzagurile.

Micrografia ebraică s-a răspândit din Orientul Apropiat în Europa aproximativ în secolul al XIII-lea și a apărut mai mult sau mai puțin în același timp în două mari zone culturale iudaice, Spania și Germania. În Spania, paginile tip covor împodobeau începutul și sfârșitul Bibliei sau erau plasate între diviziunile ei. Multe din motivele acestor ornamente se întâlnesc în cărțile de rit sefarad din evul mediu. Motivele micrografiei sefarde nu erau exclusiv geometrice; în diferite ocazii, un text era ilustrat cu o vigneta marginală inspirată din subiectul tratat în acea pagină. Alte teme pentru paginile în întregime ornamentate erau animale în arabescuri, motive florale, stele în șase, șapte și opt colțuri, minore și alte obiecte de cult. Puține cărți de rit sefarad conțineau și texte minuscul figurate, dar acestea sînt rare: „Mișne Tora”, care a aparținut lui Maïmonide, un mahzor și o hagada de Pesah.

În Germania, puține Biblii ebraice au fost decorate cu frontispicii micrografice — cum s-a întâmplat în Spania —, deși au avut pagini în întregime ornamentate sau ilustrații. Mai populare în cazul Bibliei de rit askenazit erau panelurile de micrografie înconjurând inițiale de cuvinte ale cărților. Puțini copisti askenazi și-au scris numele în micrografie, chiar

dacă vreunul a scris un colofoniu într-o micrografie cu litere mari.

Arta micrografiei ebraice a ajuns la apogeu în secolul al XV-lea. Desene încrucișate, stele și rozete, mici animale și alte figuri pline de farmec au fost create de artiști copisti medievali. Odată cu răspândirea tiparului în Europa, la mijlocul secolului al XV-lea, Bibliile au fost decorate cu gravuri și, mai târziu, cu litografii. Bibliile au încetat să mai fie împodobite cu micrografie, dar, atît timp

cît au existat copisti necesari pentru a scrie hagadot, megilot și ketubot, arta tradițională n-a fost abandonată. Începînd din secolul al XVII-lea micrografia a înfrumusețat mii de ketubot din Italia cu desene florale, forme arhitecturale sau reprezentări ale lui Adam și Eva. Temele erau inspirate din Cîntarea Cîntărilor, Cartea lui Ruth, Psalmi sau Proverbe, incluzînd, de asemenea, urări de bine miresei și mirelui, plecînd de la versete biblice. Dat fiind că arta micro-

grafiei s-a răspîndit din Italia în Europa de est și de vest, alte pergamente și decorațiuni pe hîrtie se ațirau în case, în sucoți și în sinagogi cu prilejul sărbătorilor. Purim pare să fi fost sărbătoarea cea mai favorabilă ilustrației micrografice, probabil, datorită caracterului vesel sau fapului că numele lui Dumnezeu nu apare în Sulu de Purim, copistul avînd astfel o mai mare libertate de a împodobi cartea cu reprezentări grafice. Mici cărți de rugăciune folosite cu ocazia logodnelor, nunților și circumciziilor circulau în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea.

La sfîrșitul veacului trecut, ilustrațiile micrografice au început să fie tipărite cu mult mai puține cheltuieli decît atunci cînd erau desenate de copisti. Personaje biblice, povestiri despre Iosif și frații săi înțîlnirea dintre regele Solomon și regina din Saba se numărau printre temele cele mai frecvent utilizate de copisti evrei, în afară de gravuri inspirate de subiecte biblice, lucrate în stil neoclasic și romantic. Așezări din Tara Sfîntă, atît reale, cît și imaginare, au fost, de asemenea, desenate. Aceste desene erau tipărite și vîndute în Germania, Analia, Franța, Africa de Nord și S.U.A. Rabini vestiți, filantropi evrei, poeți, conducători ai mișcării sioniste au fost deseori portretizați în micrografie, fiecare cu texte desprins din propriile scrieri sau cu psalmi, în unele cazuri, cu traduceri în franceză, germană sau engleză. Cele mai populare — de pildă, cele ale lui Isaac, Elhanan, Spector (seful rabin din Kovo) sau Moses Gaster (conducător spiritual al comunității sefarde din Anglia, venit din România) — au fost reproduse, mai târziu, sub formă de timbre postale.

Multe documente de familie au fost teaurizate ca obiecte de artă în zilele noastre și au influențat o renaștere a acestei arte în ketubot din Israel și S.U.A.

Micrografia e practică și azi ca pasiune de către unii copisti și caligrafi de o înaltă calificare, care continuă această tradiție veche de 11 secole.

LEILA AVRIN

■ Interiorul ușilor la Aron Kodeș din Pisaro (1700) — în prezent la Iași, „Or Ețion”

DREPTUL LA REPLICĂ *

A alege Diaspora după fringerea numită Holocaust este pentru Giorgio Bassani, ca și pentru alter-ego-ul său, Bruno Lattes (v. nuvela „Ultimii ani ai Cleliei Trotti”), un act de demnitate, un memento cu semnul exclamării, o preferință pentru luptă. Căzul Bassani este **quod erat demonstrandum**-ul dublei apartenențe: ferrareze și iudaic, în același timp. El capătă o valoare simbolică, devenind — indirect — o polemică donquijotescă, poate (dar ce e mai caracteristic evreiesc decît asumarea luptei — adesea nerealistă — în numele unui ideal ?!) la adresa resemnatei reflecții asupra omului care „se află sub vremi” și nu deasupra lor. A fi abandonat Ferrara ar fi însemnat pentru Bassani (în ciuda sau cu toate suferințele îndurate aici) a fi abandonat o parte din sine însuși.

Dar dacă spațiul e ferrarez, timpul e iudaic (respectiv, concepția despre lume, sensibilitatea, tot ceea ce Ehrenburg numea — evocînd heraclitica curgere a lucrurilor și faptelor lumii cu mereu „alți actori — aceeași piesă” — „oameni, ani, viață”). Ideea clipei cu valoare de destin e de origine ecleziastică. Clipa e o sumă de acumulări așteptînd momentul potrivit pentru descărcare, are ceva din forța exploziei nucleare. Gestul medicului Elia Corcos cerînd în căsătorie pe Emma Brondi înseamnă opțiunea unei anume destin (consacrarea vieții sale științei, pelerinătății), renunțarea la tentația unei existențe văzută ca aventură, eliberarea din efemer.

Este exact distanța care separă optica iudaică de cea greco-romană („carpe diem”) privind rostul ființei umane în lume. „Omul este o trestie, dar o trestie gînditoare”, înainte, însă, de a o fi spus Pascal, a spus-o poporul care a primit „Tablele Legii”, opunînd haosului (etic și filozofic vorbind) ordinea, rațiunea, etica.

Elia Corcos luptă să devină ceea ce este. Ceea ce pe din afară capătă vizibilitate după foarte mulți ani în momentul decisiv al cererii în căsătorie a Gemmei, exista înăuntrul său în stare latentă. Existau, de asemenea, tendințe contrare, diverse. Cererea în căsătorie a reprezentat pentru el o operație de selecție și eliminare. Probabil că asta numea odată Bellow „aspra fereire de a fi evreu”.

Giorgio Bassani.

Între Bassani și Proust se remarcă nu numai afinități de formație estetică, ci și de ordin filozofic. Timpul pentru ei nu e epos, anecdotic propriu-zis, ci fluctuație. Ordinea cronologică a faptelor e subordonată unui relativism al concepției temporale, în care trecutul și prezentul (viitorul e asimilat perspectivei, deci inabordable) își răspund. Parfumul paginilor Hagadei, „amestec de citrice, de fin veșted și de grîu”, aparținînd lui Solomon Corcos, tatăl lui Elia, din nuvela mai sus amintită, are aceleași funcții ca și gustul prăjiturii de madaleda din romanul lui Proust. El evocă un personaj, o atmosferă, un mod de viață evreiască tradițională.

De fapt, e o altă manieră iudaică de a da expresie inexpresivului sau, cu alte cuvinte, de a găsi grăuntele de semnificativ din avalanșa monotonă a atîtor fapte nesemnificative.

Clipa în care Geo Jozs, supraviețuitor al lagărului de la Buchenwald, proaspăt întors în Ferrara, îl palmuiește în public pe fostul delator, contele Scoeca, are dimensiuni emblematic. De la filozofie ajungem la istorie. Nuvela „O placă memorială pe strada Mazzini” e parabolică. Uniforma vîrgată de deținut purtată de Jozs, în chip de costum, pe stradă, fotografiile celor morți prinse pe pereți sau arătate celor care petrec la o serată dansantă nu sînt semne de alienare. Într-adevăr, viața, prezentul trebuie să-și reia drepturile, dar nu prin uitarea sau — mai rău — prin ignorarea trecutului. Pe unul dintre zidurile Templului israelit a fost fixată recent o placă comemorativă de marmură. Este un loc cu o circulație intensă, oferind „avantajul indubitabil de a fi citită aproape obligatoriu”. „Însă, dumneavoastră, dragă prietene”, par a o spune sarcastic ochii lui Jozs înfruntînd privirile pașnicilor complici — prin indiferență — ai crimei, nu țiței conșt de praf; peste clița ani, puteți fi sigur, nimeni n-o să mai observe ceva!”

Prezența lui Geo Jozs în Ferrara exprimă tocmai necesitatea neuitării celor asasinati, nu din perspectiva negării vieții, ci din elementara datorie de apărare a ei. Fostul colaboracionist al regimului Mussolini, cel care trimisese la moarte 183 de evrei din Ferrara, aparent inofensivul bătrînel fluierînd o frîntură din melodia „Lili Marlen”, trăiește nepedepsit. Tot el, fie că se numește acum Sciagura, cel care într-o „noapte a lui '43” (v. nuvela cu același titlu) condusese operațiunea de lichidare a puținilor evrei „scăpați la marea rază din septembrie”, poate afirma în vara lui '46, la procesul care are loc în sala de conferințe a fostei Case a Fasciei, că n-a fost decît „soldatul unei Idei” și, adăugînd cu melancolia celui „neînțele”, că „acum toți îl vorbesc de rău!”. Și totuși Scoeca sau Sciagura sînt achitați din „lipsă de probă”.

Or, palmele supraviețuitorului de la Buchenwald care răsună „seci, hotărîte”, în Piazza delle Erbe sînt singurul răspuns căruia totți cei aidoma lui Jozs, urmașii lui, opinia publică internațională au datorita să-i facă auzit ecoul.

E. SUHOR

* Giorgio Bassani, *Între ziduri*, Editura Minerva, București, 1981.

EVREII CA... ISRAELIENI

Cum au fost văzuți, înțeleși și descriși de primul corespondent de presă rus în Țara Sfântă

„Știți care este lucrul cel mai plăcut în Israel? Faptul că pe evreu îl poți numi evreu. Uite așa, poți să-l iei și să-i spui: «Tu ești evreu». Și totul va fi în ordine. Nu trebuie să te chinui cu tot felul de probleme pseudointellectuale: oare pot să-l numesc astfel? ce nume o fi avind în buletin? dar oare el știe că e? (știți voi ce). Și nici interlocturorul dv. nu-și va ascunde, rușinat, privirile sau nu va nega ceea ce este evident. Da, este evreu și se mîndrește cu asta. Și bine face!

Știți care este lucrul cel mai neplăcut în Rusia? Faptul că orice discuție pe teme evreiești are un caracter malativ. Orice punct de vedere în această problemă, indiferent cum e pusă, dă posibilitatea de a-l plasa pe celălalt într-un anumit sistem de coordonate, de a-l pune într-un bordan cu spirt, pe care se află, neapărat, o etichetă: sionist sau, dimpotrivă, antisemit, democrat sau conservator, de dreapta ori de stînga.

...Astfel își începe șirul corespondențelor din Țara Sfîntă ziaristul A. Vasiliev. Trimis special al canoșcutului cotidian „Komsomolskaia Pravda”, el este primul corespondent de presă rus (mai exact — din fosta U.R.S.S.) care a transmis materiale de presă direct din Israel (cel puțin, după întreruperea relațiilor diplomatice dintre cele două țări). Gazetar, probabil tinăr (judecînd după faptul că reprezintă o publicație a tinereții), fără îndoială talentat și mai mult ca sigur străin de prejudecățile antisemite, atît de frecvente în țara sa, A. Vasiliev, plăcut impresionat — și uimit — de cele văzute în Israel, caută să fie cit mai obiectiv și chiar reușește acest lucru. Motiv pentru care, la un moment dat — ca să nu fie bănuț de subiectivism —, ține să sublinieze că semnează cu numele său adevinat.

Ajunghind în Israel, el vrea, mai întîi de toate, să caute răspuns la o serie de întrebări, pe care, ca orice ziarist aflat „pe teren”, și le-a trecut, desigur, în carnetul de notițe, încă înainte de a porni la drum, sau care s-au născut pe melegurile țării evreilor, unde a stat de vorbă cu mulți localnici și și-a făcut numeroși prieteni. Discuțiile pe care le-a avut acolo, scrie el, adresîndu-se, direct, conțetășenilor săi, „nu ar fi fost posibile în țara noastră. Mai ales pentru că niciodată nu aș fi îndrăznit să formulez întrebările într-o manieră atît de nonconformistă și să le pun... știți voi cui. În Israel, însă, acest mod de a discuta mi se pare normal...”. Încercînd să descrie CARACTERUL EVREIESC (titlul uneia dintre corespondențele transmise din Ierusalim), A. Vasiliev adresează profesorului A. Ravițki, de la Universitatea din capitala israeliană, o serie de întrebări: Ce este un evreu? De ce evreii nu agreează „munca neagră”? De ce sînt atît de inteligenți? De ce sînt vesnici nemulțumiți de ceva? etc. etc. Și notează, în detaliu, răspunsurile primite: „Evreii sînt o imbinare de concepții religioase și particularități naționale — îi explică interlocutorul său. Singura cale de a deveni evreu este iudaismul. Actualmente, sînt destul de mulți cei care, deși nu cred, conservă bazele iudaismului, ca pe o tradiție culturală și istorică”. În Diaspora, aproape niciodată, evreul nu a avut dreptul să posede o bucată de pămînt pe care s-o iuczeze. „Dar visul de a avea pămînt a existat întotdeauna. Tocmai acest fapt, la care se adaugă și ideile lui Lev Tolstoi, a dus la crearea kibutzurilor. Spuneți că evreii se fereș de „munca neagră”? Dar în Israel sînt muncitori și fermieri, inclusiv din Uniunea Sovietică [...] Nouăsprezece secole evreii au evitat să facă armată. Uitați-vă însă la armata israeliană! De ați fi întrebat, mai demult, dacă un evreu poate deveni general, ați fi fost luat în ris. Dar acum, în Israel?...”

Evreii au fost întotdeauna legați de carte, „s-a creat chiar un stereotip al mamei evreice, care, întotdeauna, și-a îndemnat copilul să învețe”. Ceea ce le-a antrenat creierul („cel mai comod capital în condițiile unei prigoane permanente”) și a dus la ridicarea, din rîndurile lor, a numeroși oameni de știință.

Permanentă nemulțumire existentă la evreu își are originea în dorința lui de dreptate, de a trăi într-o lume mai bună, ceea ce se reflectă și în scrierile talmudice — îi arată prof. A. Ravițki,

care adaugă: „Pluralismul, democrația se regăsesc în tradiția legislației evreiești. În Talmud, spre exemplu, este elocvent expusă ideea apărării intereselor minorității. Acolo nu există unanimitate de opinii. Dacă trei talmudiști au dezbătut o problemă și doi au ajuns la un punct de vedere, iar al treilea — la o altă părere, s-au consemnat atît ideile majorității, cît și ale minorității [...] Israel este o țară democratică, deoarece democrația este în singele poporului evreu. Iată de ce, cînd unii îi acuză pe oamenii cu vederi democratice că ar fi compliciti sionismului, eu n-am contrazic; democrația este «conspirația» grecilor antici și a evreilor”.

Ceea ce mi se pare cel mai interesant și mai elocvent în cele scrise de acest ziarist este nu atît faptul că un rus recepționează aprobativ asemenea idei (așa ceva s-a mai văzut), ci că ele pot apărea la Moscova. Numai acest „detaliu” (în aparență) mărunț și suficient pentru a ilustra, cu pregnanță, faptul că, pe lumea asta, de la o vreme, ceva, totuși, s-a schimbat, s-a transformat structural, în profunzime și fără posibilitate de întoarcere.

Dar să-l însoțim, în continuare, pe A. Vasiliev în peripetii lui israelien. El continuă să se întrebe — încă din titlul altui reportaj — DE CE, ÎN ISRAEL, EVREII SÎNT ALTFEL DECît LA NOI (adică în Rusia). „În Israel — remarcă ziaristul — evreii nu seamănă unul cu altul, dar mai ales, nu seamănă cu ai noștri, cei sovietici. Am observat acest lucru încă din prima zi, dar n-am priceput imediat de ce. De fapt, aceasta a fost întrebarea fundamentală la care am căutat răspuns în tot timpul călătoriei: de ce acolo ei sînt alții?” Și constată că „în Israel se trăiește modest”, deoarece cheltuielile militare înghit un sfert din venitul național. „Nu se face lux. De exemplu, Ministerul Afacerilor Externe este instalat în cîteva căsuțe tip baracă, cu un etaj. Mi-au arătat o ferestruică la una din barăci — acolo e cabinetul ministrului de externe [...] În general — adaugă ziaristul cu autoironie —, se poate spune că problemele lor, într-o anumită măsură, sînt similare cu ale noastre, dacă, desigur, uităm că la noi (în Rusia — n.n.) e deficit tot ce se mișcă, se mestecă și curge”. Și continuă, arătînd — cu date concrete, cu cazuri reale — cum trăiește cetățeanul de rînd în Israel, cît câștigă, cît și pe ce cheltuiește. El urmărește cu osîrdie viața cotidiană, strălucimul lui (dintre care una îi amintește de vechia uliță moscovită Arbat); intră, vineri seara, în casele unor evrei care, întorși de la sinagoga, stau la masa de Oneg Șabat, poposește apoi în cîte un bar (descoperind că unul are pe firmă cuvîntul rusesc, cunoscut azi pretutindeni, „Glasnost” — „Transparență”), ascultă muzică modernă (americană, engleză, dar și israeliană) într-o discotecă plină de tineri. Acolo, probabil, a aflat că, acum, în Israel, s-a răspîndit obiceiul ca, după ce și-a făcut stagiul militar, tînărul să lucreze cam un an într-un serviciu oarecare. După care, adunînd ceva bani, pornește să călătorească prin lume, itinerarul fiind oarecum tradițional: țări asiatice, în primul rînd India, apoi Japonia, după aceea S.U.A. (unii mai trec și prin Australia), de unde vin în Europa și de acolo — acasă. Durează călătoria cam un an. Văzînd lumea și înțelegîndu-se pe sine, tînărul israelian poate hotărî: merge să studieze la universitate sau se apucă de afaceri”. Ca peste tot în lume, însă, „oamenii ce aparțin generațiilor vîrstnice sînt, adesea, nemulțumiți de tineret, deoarece ar fi dat uitării idealurile. Generalul de tancuri Avigdor Kahalani, participant la războiul arabo-israelian din 1967, mi s-a plîns că tinerii evrei se gîndesc doar la ei, cum să se îmbogățească mai repede. Pentru ei, statul israelian este ceva dat de la sine; au uitat cît i-a costat pe părinții și pe bunicii lor să pună bazele Statului Israel și să-l apere”. Și pentru că veni vorba de militari, să consemnăm și întîlnirea lui A. Vasiliev cu Avi Nissan, în casa căruia l-a dus, la o petrecere, prietenul amîndurora, Pierre Kloschender. „El au făcut armata împreună: Avi Nissan a fost comandant de pluton și i-a salvat viața lui Pierre în timpul unei

operațiuni de desant în sudul Libanului [...] E, de altfel, lucru obișnuit în Israel să întretii relații de prietenie cu cei cu care, cîndva, ai servit sub arme sau ai făcut pregătirea în unitățile de rezerviști. Ei se întîlnesc cu regularitate, familiile sînt prietene... Așa petrec, în Israel, Șabatul”.

Printre nu puținele lucruri care l-au uimit pe A. Vasiliev în Țara Sfîntă a fost și faptul că „afîindu-se în stare de război de la fondarea statului, israelienii sînt, totuși, oameni sociabili, afabili, care știu să se veselească. E foarte ciudat și pînă acum n-am reușit să înțeleg, dar totuși așa este, în pofida istoriei lor înșingerate” și a dificultăților cu care se confruntă mereu. Mai mult: la prima vedere s-ar părea că israelienii „trebuie să sufere de complexul de «cetate asediată» și totuși acesta nu se manifestă. Doar că oamenii citesc ziare, ascultă radioul, privesc la televizor cu mai multă atenție ca oriunde în lume; programul de știri este emisiunea cea mai populară. În iulie (1991 — n.n.), o știre astfel transmisă a zguduit întreaga țară: capturarea, de către separatiști musulmani din statul indian Kashmir a șase turiști israelieni. Teroriștii i-au legat, au vrut să-i împuște, dar le-au dat timp să-și spună ultima rugăciune. Israelienii (toți băieți tineri) au reușit să-și dezlege sforile. Cum nu aveau ce pierde, s-au aruncat, cu mîinile goale, asupra teroriștilor înarmați. Unul dintre cei șase — Erez Kahane, în vîrstă de 22 de ani — a fost ucis, ceilalți au reușit să scape. Psihologic, a fost un eveniment deosebit de important pentru Israel. Vorbînd la înmormîntarea lui Erez Kahane, adjunctul ministrului de externe, Benjamin Nataniahu (al cărui frate, Jonathan, fusese, de altfel, omorît în timpul unei operațiuni menite să elimineze, din mîinile teroriștilor palestinien, un grup de israelieni), a spus: «Ne vom amînti de Erez ca de un simbol al noii națiuni. Acolo nu a mai fost ca la Babi Iar sau la Treblinka. În Kashmir s-a vădit forța națiunii evreiești».

„În Israel — notează el —, nu toată lumea înțelege poziția noastră reținută. Singura explicație a acestei poziții a reieșit din cele spuse de ministrul de externe sovietic, pe cînd s-a aflat la Ierusalim: reluarea relațiilor diplomatice cu Israelul este împiedicată de problemele interne ale Uniunii Sovietice” (între timp relațiile au fost restabile — n.n.). „În Uniunea Sovietică — scrie el în continuare —, există multe idei stereotipe referitoare la Israel, majoritatea cărora nu pot fi îndepărtate decît prin colaborare, prin contacte nemijlocite. Trebuie să parcurgem și noi aproximativ același drum, pe care l-au străbătut americanii pînă au înțeles că și rușii iubesc copiii, doresc pacea, că nu toți beau vodcă și dansează «kazaciok» din zori și pînă seara [...] Niciodată însă nu vom înțelege, cu adevărat, Israelul, dacă nu vom încerca să privim și din «unghiul de vedere evreiesc» la conflictul israeliano-palestinian. «Unghiul de vedere arab» este cunoscut, întrucît Uniunea Sovietică a susținut, vreme îndelungată, doar partea arabă și în mass media noastră problema Orientului Apropiat a fost reflectată, de regulă, numai din această perspectivă”. Dar ce înseamnă, în fapt, conflictul dintre israelieni și palestinien, A. Vasiliev a văzut cu ochii lui: „Mergînd cu prietenul meu Pierre prin centrul Ierusalimului, ne-am întîlnit cu o cunoștință a lui, o fată pe nume Dany. Venea de la spitalul unde este internat logodnicul ei, Shimon. Tînărul luptase în sudul Libanului și se întorcase acasă fără nici o zgîrietură. Dar în iulie 1989 s-a aflat în autobuzul ce a căzut în prăpastie: un palestinian s-a repezit la șofer și a rotit volanul — au murit 18 oameni, iar alți 30 au fost răniți. De atunci, Shimon n-a

mai ieșit din spital [...] Mergem să ne scîldăm în Marea Moartă, în care poți cînta ziarul, plutind la suprafața apei, întins pe spate. Pe plaja aglomerată — o patrulă militară: cu un an în urmă, palestinienii au făcut să explodeze acolo o bombă”. Și cu toate acestea, „în Israel numai o singură lege îi avantajează pe evrei în raport cu palestinienii — așa numita lege a revenirii (e vorba de Alia — n.n.), conform căreia orice evreu care vine să trăiască definitiv pe Pămîntul Făgăduinței devine, automat, cetățean al Israelului. Aceasta însă nu se referă la arabi [...] De dragul adevărului, trebuie spus însă că și în rîndul palestinienilor există pluralism de vederi. Unora dintre ei le convine întru totul Statul Israel, cu economia lui dezvoltată și cu tradițiile sale democratice, în timp ce statul palestinian, dacă ar lua ființă, este aproape sigur că va fi sărac, agresiv și nedemocratic. De altminteri, luptătorii din Intifada (răscoală palestinienilor — n.n.) îl tratează cu cruzime pe acei palestinieni care vor să conlucreze pașnic cu israelienii. Numărul «colaboraționiștilor» ucis ajunge la o medie de 30 pe lună. Ceea ce este cu mult mai mult decît numărul celor care cad de gloantele israeliene în diverse acțiuni ale Intifadei”. După ce explică cititorilor săi ruși ce sînt, de fapt, «teritoriile ocupate», care e importanța lor istorică și strategică pentru Israel, A. Vasiliev notează: „Ierusalimul de Răsărit are, pentru israelieni, o importanță identică, întrucît acolo se află locurile sfinte ale iudaismului, în special vestitul Zid al Plîngerii [...] Israelienii nu pot uita că, între 1948 și 1967, cînd Ierusalimul de Răsărit s-a aflat sub controlul Iordaniei, locurile lor sfinte au fost profanate, mai exact — batjocorite. Am impresia (iar noi, certitudinea — n.n.) că israelienii nu vor ceda niciodată acest «teritoriu» arabilor”. Dar lucrurile nu se rezumă la atît: cineva i-a arătat lui A. Vasiliev, pe hartă, că, între teritoriul revendicat de arabi pe malul apusean al Iordanului și litoralul Mării Mediterane sînt, cu totul, 14 kilometri, „ceea ce înseamnă că dacă forțe ostile Israelului ar controla acest teritoriu, nu ar avea de străbătut decît 14 kilometri pentru a-i arunca pe evrei în mare [...] Acestea sînt problemele relațiilor dintre evrei și arabi în Orientul Apropiat [...] Ca să înțelegi situația, să o poți analiza, să-i prevezi evoluția, este necesar să cunoști argumentele ambelor părți aflate în conflict” — scrie A. Vasiliev, pledînd, cu vigoare, pentru renunțarea la atitudinea subiectivă abordată, pînă nu de mult, de Kremlin, atitudine care se cere înlocuită cu o politică realistă, obiectivă, corectă și în problemele frîmantatului Orient Apropiat.

Venînd, cum spuneam, fără idei preconcepționale în Israel, dorînd să vadă, să afle și să înțeleagă ceea ce mulți încă nu vor — nu că n-ar putea, dar nu vor — să vadă, să afle și să înțeleagă, ziaristul rus A. Vasiliev își dă seama că „îndelungata istorie a poporului evreu este istoria persecuțiilor și suferințelor care au format, într-un anume fel, caracterul evreiesc. Mi s-a părut înainte că sub influența acestor factori, mai ca seamă ca urmare a tragediei celui de al doilea război mondial, evreilor trebuia să li se fi format un complex de națiune slabă, un complex, deci, de inferioritate. Este cazul să spun însă că, venînd în contact direct cu israelienii, n-am remarcat vreodată că ar avea asemenea complex. Formarea Statului Israel i-a ajutat pe evrei să se considere o națiune, să-și îndrepte umerii și să-și ridice, cu demnitate, fruntea. Pot acum să înțeleg dorința evreilor de a trăi într-o țară unde cuvîntul «evreu» sună totodată și mîndru, și natural”.

Prezentare și traducere de
DAN LAZĂRESCU

EVREII CA... ISRAELIENI

STIRI

PREȘEDINTELE GERMANIEI — ÎN ISRAEL

Încă nu s-au stins ecourile unui concert celebru care a avut loc în Israel. Presa continuă să comenteze marea cinste pe care însuși președintele german Richard von Weizsäcker a făcut-o, asistând la acest concert dat de orchestra simfonică din Dresda, și dirijat de celebrul muzician evreu, Daniel Barenboim, sub patronajul președintelui von Weizsäcker și al președintelui Israelului, Chaim Herzog.

Oaspețele a făcut, de asemenea, o vizită la „Yad Vashem”, unde a depus o jerbă în memoria celor șase milioane de evrei, victime ale nazismului. Președintele Germaniei, care a fost primit la aeroport de președintele Chaim Herzog, l-a salutat pe dl Teddy Kollek, primarul Ierusalimului și pe primul ministru Yitzhak Shamir.

Președintele von Weizsäcker mai efectuase o vizită oficială în Israel, în octombrie 1985.

AHARON MEIR — CONSUL DE ONOARE AL UNGARIEI

Titlul de consul general de onoare al Ungariei în Israel a fost acordat dlui Meir de către ambasadorul Ungariei în Israel, dr. György János. Dl Meir va contribui, în cadrul acțiunilor sale, la stringerea legăturilor economice dintre Ungaria și Israel.

La ceremonia ce a avut loc la ambasada Ungariei din Israel, au participat mulți oameni de cultură și specialiști în domeniul economiei israeliene.

MONEDE DE AUR DESCOPERITE LA CARMIEL ȘI ADUSE LA MUZEUL ISRAELULUI

O comoară rară, de monede de aur, care au fost descoperite în cursul săpăturilor din Carmiel, a fost adusă la Muzeul Israelului din Tel Aviv, fiind prezentată publicului larg. Comoara cuprinde circa 50 de monede care fuseseră bătute la Constantinopol, capitala Bizanțului, în secolul al VII-lea.

În timpul săpăturilor au fost descoperite și ruinele unei ferme, iar printre pietre a fost găsită o amforă de lut, cu un aspect destul de simplu, care a conținut această comoară. Se presupune că e vorba de o casă care s-a prăbușit la un incendiu, iar cei ce au ascuns aceste monede nu au mai apucat să le recupereze.

MIKVA PENTRU EVREII DIN CHIȘINĂU

O mikva (baie rituală) nouă modernă, conformă celor mai înalte standarde de civilizație, a fost construită de organizația evrească internațională „Agudas Israel” pentru comunitatea evrească din Chișinău. Mikva urmează să fie folosită și de evreii din sudul Ucrainei. Rabinul Aharon Fischer, din partea organizației mai sus amintite, care s-a ocupat de cheltuielile necesare construirii mikvei, a arătat că aceasta poate constitui o lecție pentru evreii americani și pentru cei din Europa occidentală asupra rolului lor potențial în restaurarea vieții evreiești din C.S.I.

Eforturile organizației „Agudas Israel” datează din perioada anterioară glasnost-ului, cînd emisarii ai acesteia au predat Tora clandestin unui mic grup de evrei dornici de a o învăța. Acum există la Chișinău un sediu al organizației și o ieșivă, al cărei președinte este Rabinul Moshe Eiseemann, care a funcționat la Ieșiua „Ner Israel” din Baltimore.

O POSIBILĂ CALE DE ÎNTELEGERE IUDEO-ARABĂ

Discuția referitoare la măsura în care statele din Orientul Apropiat ar putea conlucra în cele mai importante domenii ale vieții a fost începută cu prilejul recentei înfîlțiri de la Moscova a delegațiilor israeliană și arabe. Pe primul plan se află, în acest context, acuta penurie de apă din această regiune mult influențată de pustiiri.

De ani de zile, experții avertizează că repartiția inegală a apei, mereu neindustrializată, poate reprezenta o bombă cu explozie întîrziată. Regele Hussein al Iordaniei a apreciat că disputa în jurul elixirului vieții — apa — poate fi o sursă de încordare în relațiile dintre statele vecine.

Toate statele din regiune au în comun un punct important: precipitațiile nu mai sînt suficiente pentru a se putea aproviziona populația, în creștere numerică, cu propriile produse agroalimentare. După trei ani de secetă, unele state din regiune au fost nevoite, în 1991, să raționalizeze în mod drastic consumul de apă. Chiar și Israelul, care, timp de decenii, a folosit din abundență, uneori pînă la risipă, apa rece, a început să aplice restricții. Apropoe toate statele au folosit puținele resurse naturale de apă, îndeosebi fluviile și torențele mai mari, pînă acum, într-un mod foarte necoordonat.

Nu mai o planificare și o coordonare unanim acceptate, consideră omul de știință israelian Hillel Schwolow, pot remedia aici situația pentru o perioadă de lungă durată. El propune construirea, prin finanțare internațională, a unor mari instalații de desalinizare a apei marine și distribuirea ei ulterioară printr-o rețea extinsă de pipeline. Totuși, statele ar trebui să se pronunțe în prealabil, fiecare în parte, pentru colaborarea la repartizarea justă a apei și la descoperirea unor noi resurse de apă. Pentru aceasta, o premisă necesară este, desigur, pacificarea regiunii.

RETROSPECTIVA THEO TOBIASSE

Este o premieră expozițională ce acoperă peste 20 de ani (1970—1991), de activitate ai pictorului de valoare universală, Theo Tobiasse. Pentru el viața este o sărbătoare, iar sărbătoarea este adesea tristă și totdeauna nostalgică, legată de trecerea timpului. El ne oferă un univers de poezie și de muzică. Tobiasse urmează o carieră triumfală, cucerind Statele Unite, performanță dificilă pentru un străin, apoi este apreciat în Japonia, stabilindu-se astfel trei mari repere ale carierei sale: Franța, Statele Unite, Japonia. Dar opera lui Tobiasse, un artist autentic evreu, nu ne permite niciodată să uităm Ierusalimul, nici atașamentul profund al acestui mare pictor față de destinul poporului său.

Expoziția deschisă la Galeria Saphir din Paris prezintă desene, litografii, sculpturi multicolore, în care se afirmă mai liber, mai spontan. Dintre sculpturile sale, multe înfrumusețază locuri publice; și nu uităm vitraliile: cele din Strasbourg, cele din Nisa și cele, în prezent în plină elaborare, ale Școlii Sinai din Paris.

Expoziția cuprinde și felurite cărți despre Tobiasse, autori fiind Chaim Potok, Albert Mommil, Sylvie Forestier — conservatorul șef al Muzeului Chagall de la Nisa.

MOSHE CASTEL

La Ierusalim a decedat unul dintre cei mai mari maestri ai picturii israeliene: el avea 85 de

ani. Provenit dintr-o familie săsită în Palestina acum 500 de ani, după expulzarea evreilor din Spania, Moshe Castel s-a născut la Ierusalim și a studiat la Academia Bezalel.

Tablourile sale sînt impregnate de spiritualitate iudaică. A pictat peisaje, sinagogi și scene religioase la Safed și Ierusalim. Din 1930, s-a instalat la Paris și a creat sub influența expresionistilor, în special a lui Rouault. La reîntoarcerea în Palestina, în 1940, a optat pentru arta abstractă. În 1948, după redobîndirea independenței Statului Israel, s-a numărat printre fondatorii grupării moderniste „Orizonturi noi”.

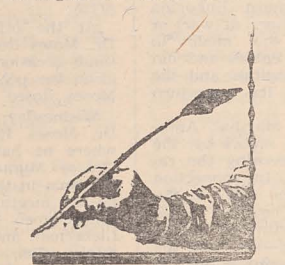
Moshe Castel a dobîndit notorietate internațională. I s-a decernat premiul întâi la Sao Paulo, în Brazilia. Operele sale au fost expuse în Muzeul de Artă Modernă din New York, la Tate Gallery din Londra, la Louvre și la Vatican. Operele sale sînt de asemenea expuse în instituții oficiale din Israel, la președinția statului și la Kneset.

CĂRȚI ȘI LUCRĂRI DE ARTĂ IUDAICĂ

Galeria Stavitz, situată în plină zonă artistică a Parisului, este condusă de un israelian pasionat de promovarea culturii iudaice contemporane.

Aici sînt prezentate opere de artă plastică contemporană și numeroase cărți. Printre artiștii care și-au expus lucrările în această galerie se află pictori israelieni care trăiesc la Paris, ca: Eli Abrahami, Zvi Milstein, Abraham Pincas, Abraham Hadad, Alec Bornstein, mulți artiști din Israel și Maxime Ben Haim, stabilit în Canada.

După cum afirmă Mickael Parienti, entuziastul conducător al galeriei, „operele pe care le expun sînt de valoare universală. Singurele criterii de selecție sînt: talentul pictorilor, sculptorilor și scriitorilor și emoția care se degajă din operele lor”.

LUMEA EVREIASCA DE IERI

A apărut de curînd volumul „Le Chêne” (Stejarul), îngrijit de Rachel Salamander, și cuprinzînd texte, fotografii și mărfuri din Europa centrală a anilor 1860—1938.

Asemenea unui bogat album de familie, este o carte completă, unde se înșiră, în texte și imagini, multiple aspecte ale vieții evreiești. De la modestul sacagiu pînă la orgoliosii baroni evrei din Germania, descoperim religia, sociologia, economia, cultura evreiască, scriitorii, filozofii, redactorii și directorii de ziare, pictori, muzicieni, dramaturgi, actori, cinești, inventatori, creatori de industrii, soldați și ofițeri care compun acest mozaic de neerezut. Abordînd viața partidelor politice, mișcarea sionistă, accesul evreilor la rangul de cetățeni cu toate drepturile, apoi creșterea pericolului nazist, această carte este o călătorie extraordinară și inepuizabilă prin marea număr de fotografii, dar și prin cantitatea și calitatea miilor de citate din Freud, Buber, Schnitzler și Rathenau. Chiar dacă anumite opinii ale autorilor par eronate, chiar dacă lucrarea este prea centrată asupra lumii germanofone, este vorba de un document inestimabil.

REUNIUNE INTERNAȚIONALĂ

Inițiată de Asociația copiilor supraviețuitori din Holocaust, a doua Conferință Internațională a celor care, copii fiind, au supraviețuit ororilor Holocaustului va avea loc, între 5 și 10 iulie 1992, la Ierusalim.

Conferința este convocată sub patronajul unor prestigioase organizații internaționale, precum: Yad Vashem, Kibutz Lohamei Haghetot, Ministerul Educației și Învățămîntului al Israelului, Centrul Simon Wiesenthal, Organizația mondială a luptătorilor din Rezistență, a partizanilor și a foștilor deținuți în lagăre de concentrare, Congresul Mondial Evreiesc și Organizația Sionistă Mondială.

Tematica dezbaterilor este axată pe cultivarea memoriei, care nu trebuie să slăbească, mai ales în aceste momente ale ofensivei antisemite, care neagă crimele comise de ei sau de părinții lor, pregătind o atmosferă favorabilă unor noi crime și unor noi negări.

Cei interesați pot obține o broșură cu detalii asupra pogromului, adresîndu-se în acest scop la „2nd Generation Conference” Peltours — Te ’um Congress Organizers POB 8388, Jerusalem 91082, Israel. Telefon: (9722) 617402. Telefax: (9722) 637572.

ARGENTINA A DESCHIS DOSARELE NAZISTE

În cadrul unei ceremonii publice, președintele Argentinei, Carlos Menem, a semnat un decret de deschidere a dosarelor criminalilor de război nazisti care au trăit în Argentina, documente care anterior erau secrete. Ele vor fi păstrate la Arhivele Naționale din Argentina, la indemnarea oricui ar dori să le cerceteze.

Această decizie a fost luată la Buenos Aires ca răspuns la o cerere din partea dlui Edgar Bronfman, președintele Congresului Mondial Evreiesc, și a altor conducători ai C.M.E., care s-au întîlnit cu Menem la New York. Șeful statului argentinian a promis atunci că va deschide dosarele.

Cererea a fost formulată la scurt timp după apariția unui articol, în „The New York Times”, care avansa ideea că în Argentina și-a găsit adăpost Martin Bormann, reprezentant de seamă al lui Hitler. Articolul releva că, în timp ce Europa de Est și țările baltice și-au recunoscut datoria de a-și revizui rolul jucat în ororile naziste, Argentina refuză hotărît să-și facă un astfel de examen de conștiință.

Deși autorități prestigioase au susținut îndelung că Bormann a murit în 1945, au persistat zvornuri că el a plecat în Argentina cu o avere considerabilă.

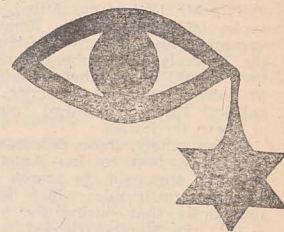
Autorul articolului, Gerald Posner, susține că expertiza medico-legală executată asupra oaselor descoperite la Berlin, în 1972, în urma căreia s-a crezut că ele au aparținut lui Bormann, „a fost superficială”, că „nici un tribunal german n-a autentificat decesul lui”. La înlăturarea cu membri ai conducerii C.M.E., Menem a negat învinuirea că Argentina ar fi ascuns dosare secrete despre Bormann. Dintr-o sursă guvernamentală a S.U.A., s-a declarat că dosarul lui Bormann ar conține, cel mai probabil, diverse decupaje din ziare despre zvornuri. Liderul argentinian din timpul războiului, Juan Peron, a avut o atitudine pronazistă, desi, oficial, Argentina a rămas neutră aproape pe toată durata războiului. Dar, potrivit opiniei lui Posner, „Argentina a fost cel mai mare centru de informări din afara Germaniei al siguranței naziste”.

„Peron a pus la dispoziția refugiaților nazisti peste 10 000 de pașapoarte necomplete și buletine de identitate. Bormann a fost în fruntea listei”, scrie Posner, care este coautor al lucrării „Copiii lui Hitler” și autor al cărții „Mengele, povestire completă”.

Printre nazisti care și-au găsit adăpost în Argentina, după război, s-au numărat Adolf Eichmann, Josef Mengele, Walter Kutschmann și Josef Schwammberger. Acesta din urmă, judecat, în prezent, pentru crime de război, în Germania, a fost extrădat de Argentina acum doi ani. El a trăit acolo de la sfîrșitul războiului, folosîndu-și deschis propriul nume.

Guvernul olandez a cerut Argentinei să-l extrădeze pe Abraham Kipp, care a fost condamnat în contumacie, în 1947, pentru uciderea a 20 de oameni, dar i s-a pierdut urma după ce a fost reperat de gazetari olandezi.

Un judecător argentinian s-a pronunțat împotriva extrădării unui alt criminal de război olandez, condamnat în contumacie, Jan Olij, care a lucrat și ca polițist, în Argentina, timp de 15 ani. Judecătorul a declarat că Argentina nu va extrăda persoane condamnate în contumacie de tribunale străine și că termenul după care urmează prescripția pentru crimele lui Olij a expirat. Decizia sa a fost însă contestată de cercurile antinaziste.

NEONAZISM ÎN UNGARIA

Poliția din Ungaria investighează o filieră neonazistă activă în această țară. Purtătorul de cuvînt al poliției, György Suha, i-a confirmat existența și, potrivit unor ziare, unii membri ai organizației neofasciste au fost de curînd arestați.

Se crede că neonazistii unguri au legături cu organizații neonaziste din învecinata Austrie. Comisarul șef al poliției ungare, Sándor Pinter, a plecat la Viena spre a discuta problema cu autoritățile austriece.

Manifeste de propagandă neonazistă au fost capturate de poliția ungară și tipărițele lor au fost confiscate. Conform a precizării unor agenții de presă, efectivul rețelelor neonaziste internaționale este constituit, în majoritate, din tineri.

NOI GRUPURI NEONAZISTE ÎN ELVEȚIA

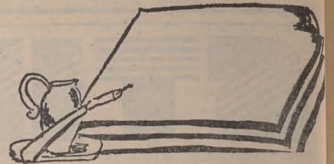
Un nou grup neonazist este implicat în apariția recentă a unor slogane antisemite pe ziduri în zona La Chaux de Fond, în Munții Jura, la granița Elveției cu Franța. Poliția locală investighează cazul.

Extremiștii de dreapta au răspîndit pamflete și au mizgălit cu zvastică și sloganuri antisemite și rasiale zidurile clădirilor, s-a relatat în ziarul elvețian „Le Nouveau Quotidien”.

Potrivit acestuia, grupul își are sediul în Franța și, de acolo, a traversat granița, pătrunzînd în Elveția. A fost citată următoarea declarație a judecătorului Christian Geiser, din La Chaux de Fond: „Nu există îndoială că o nouă mișcare neonazistă s-a înfîințat în regiunea montană”.

Cum se vede, gunoi există pretutindeni.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

A LETTER ADDRESSED BY HIS EMINENCE CHIEF RABBI DR MOSES ROSEN TO MR CORNEL NISTORESCU

Mr CORNEL NISTORESCU
Manager of "Express" Magazine

Mr Nistorescu,

You published under the title "A Blatant Forgery..." an excerpt from the Minutes of the meeting of the Council of Ministers held on July 8, 1941, in order to rehabilitate Marshal Antonescu's memory. It is truly exciting and helps you to exonerate yourself before the public opinion.

In reality however, you should know that we are not speaking about "a blatant forgery". The data of the matter remain unchanged if those words were pronounced by Mihai Antonescu. He was at the time ad-interim leader of the Romanian Government. During the meeting of July 8, 1941, it was in that capacity that he instructed — in the spirit of Marshal Antonescu's instructions — "the staff" which was to leave for the provinces of Bessarabia and Bukovina in order to transpose into life the political line of the Romanian Government.

Yes, it would have been the case of a "blatant forgery" had these words never been uttered: if the majority of the Jews in Bessarabia and Bukovina were not exterminated. It would have been a blatant forgery if these words were uttered — let's say, by Marshal's footman or by any person during a party or a private conversation.

But, Mr Nistorescu, Mihai Antonescu spoke on behalf of the Romanian Government and he gave instructions to the generals and higher officers so that they should know what they have to do in order to put into practice Marshal's political line for ethnical "purification" of these territories.

Unfortunately, those people who attributed this text to Ion Antonescu did not take the pain to search for other numerous testimonies which demonstrate abundantly that during the years 1941 — 1942 the Marshal carried out a merciless policy against the Jewish population in Romania as a whole and against the Jews in Bessarabia and Bukovina in particular.

Reach the letter addressed by Ion Antonescu to Architect Clejan on February 4, 1944, published in "Martyrdom" (doc. 121, pp. 233—234). It is the same line by which he renders guilty the whole Jewish population. The Marshal wrote in that letter that he had "to evacuate the Jews from Bessarabia and Bukovina" because "the population was so bitter against them that without such safety measures the most frightful pogroms would have taken place". This statement (which is truly a blatant forgery committed not against the Marshal, but by the Marshal himself) is, however, immediately contradicted by Ion Antonescu who writes further: "Even though, I decided to evacuate all the Jews from Bessarabia and Bukovina, I was hindered in my action by different interventions and measures" (Here, therefore, Antonescu recognises that he wanted to evacuate them totally but was hindered by other people. Certainly he refers to Mayor Traian Popovici whom we know for his attitude in the case of the deportation of the Jews from Bukovina). Then there is another sentence typical for Marshal's views, by which the Jewish people is rendered guilty: "Today I regret that I did not do it (the deportation — our note) because I noticed that it is from among the Jews left behind that the most numerous instruments of the enemies of our country are being recruited... this is the tragedy of the Jewish race (our note) of not being grateful to the country in which it lives and from which it takes profit". (I don't think that there is any need to comment on this conclusion and to give you examples as to the values yielded by "the Jewish race", or by scientist and scholars, or by the thousands of heroes who shed their blood for the homeland during Romania's wars, all belonging to the "Jewish race").

Mr Nistorescu, in order to set you at ease I am going to give you a few examples which demonstrate that we do not

falsify history when we say that Marshal Antonescu aimed to "purge" Romania of Jewish element, and that it was a bitter hate against this population. All my quotations may be checked with the sources I indicate:

8th April, 1941. The Meeting of the Council of Ministers... General Ion Antonescu... "We will have to inspire the Romanians to hate the enemies of the nation. It was in this way I grew up in hate against the Turks, the Jews and the Hungarians. This feeling of hatred against the enemies of our homeland should be taken to utmost extremity. I take this responsibility".

11th October 1941. The conference with the prefects. The meeting opens under Marshal's chairmanship. I quote his words:

"Gentlemen, you all know that one of the struggles I engaged myself to carry out is to restore this nation. I will turn the Romanian nation into a homogeneous group. Everything that is alien should leave. I began this desideratum by removing the Jews... I began with Bessarabia. Bessarabia will have no Jews whatsoever. Also, Bukovina will be purified by 80% of the Jewry there."

All that is a dubious Jewish element, all Jewish communists are meant to go where they come from. I'll push them across the Bug and from there they will go on further" (State Archives, Fond PCM, Cabinet...)

When Marshal Antonescu says: "I'll push them towards the Bug and they will go on further", he doesn't even deem to explain what "further" means. Where? In what direction? The hundreds of thousand Jews, children and old people who died in Transnistria and in the camps at Bogdanovka, Dubăsari and many others; where are they? They were "pushed further"...

When he says "all Jewish communists", he believes all Jews because the deportations from Southern Bukovina (where it was not a territory at war) or Dorohoi, no pretention was made "to select the Communists". Babies and old men, the sick in the hospitals and the insane, all had to take the no-return way to the "further".

10th September 1942. Marshal Antonescu's resolution on the report by the Institute of Statistics concerning the results of the 1941 census. In connection with the proportion of the Jews in the urban population of the country, Antonescu wrote: "...The structure of the cities should be published so that the country may see how compromised it was and how great the danger for its economic life and spiritual development... If I shall leave the inheritors of this regime the same situation, I shall make my regime a partaker in this crime. I will overcome everybody and any difficulty in order to purify entirely the nation of this corn cockle" (State Archives, Fond P.C.M. (Workers Communist Party), File 149/1942, page 215).

There is no need to explain what he means by "to purify of corn cockle".

I stop here, Mr Nistorescu, not because I have no further arguments but because I believe they are enough.

It is the duty of the historians to clarify the problem of the place occupied by the Jews in the political strategy of the Marshal. Certainly, one will have to present, as much as possible, the historical reality and the conditions under which the Marshal had changed his political line toward the Jews, but not out of tolerance or generosity.

At a certain moment the Marshal realised that the war would be lost and that the road "together with the Rome-Berlin Axis" should not continue until death, to the total destruction of the country and on the other hand, he became convinced that a victory of the Axis would mean that the Romanian people would be reduced to the rank of "an inferior race" and that it would also become a slave to "the superior Aryan race" and then he stopped the killings.

He sent emissaries to Cairo, Stockholm, Ankara and tried to save what, he believed, could be saved.

He understood that he could not have talks with the Anglo-Americans by continuing with "the purification" and he put an end to it.

In this say, it is true, we, the survivors, owe him our lives. He would have killed us all; he could have sent us to the extermination camp at Kielce, but he didn't do it.

But what about our brothers and sisters (how many? Let us not dare give numbers lest we become "anti-Romanians"), what are we to do with our martyrs burnt alive, choked in "the death train", drowned in Dniester, dead by starvation, illness? Do we deny them? Do we admit that "it was good what was done to them?"

Mr Nistorescu, upon reading again your shattering article "Silence around crime" published by your journal No 2 on January 14—20, 1992 and before your conscience you decide "where" the "blatant forgery" was committed. Was it when you wrote those lines or now when, it seems, you are afraid of the

truth which (for a moment?) you have the courage to utter? It is a question which it is your duty to answer for yourself and to give a firm answer to the public opinion.

Take up again the end of your article and say it straight away, without any hesitation, that you expressed in it the feelings of a true man, of an ardent patriot, of a speaker of truth, that there it was "the blatant forgery"... The end of your article wrote thus: "... that why, with the risk of compromising completely my future as a journalist in the eyes of those who are dominated or not by fears or prejudices, I feel obliged before my conscience to state that abominable crimes have been hidden to us and that if we do not break the silence around them and we could not prove them, if we cannot ask forgiveness in our own eyes and to the memory of those who have disappeared, not only do we head to nowhere, but our path will pass through a moral abyss"...

DR MOSES ROSEN
Chief Rabbi of the Jewish Cult

THE VISIT OF CHIEF RABBI DR MOSES ROSEN TO THE USA

At the invitation of the International Committee for Judeo-Catholic Relations, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen participated, on Tuesday May 6, 1992, at a conference presided by Cardinal Cassidi and Edgar Bronfman, the president of the World Jewish Congress.

At the official dinner, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen held a speech. On the same occasion, Archbishop Keeler eulogized the personality of Chief Rabbi Dr. Moses Rosen.

Wednesday, May 7, 1992, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen was in Washington, where he had a talk with Mr Aurel Dragoș Munteanu, the Ambassador of Romania in the U.S.A. At the same time he had meetings with senator D. Amato, congressman Wolf and Lantos, senator Lieberman and leaders of the U.S.A. Administration, during which he pleaded, in favour of the granting of the most favoured nation clause for Romania.

On May, 12, Deputy Secretary of State of U.S.A., Mr. Lawrence Eagleburger, met with Chief Rabbi Dr. Moses Rosen to discuss developments in that country.

The Deputy Secretary commended efforts in Romania to combat anti-Semitism. He encouraged further steps to foster democratic pluralism and to promote harmony and understanding among Romania's diverse population.

He noted that the United States provided Romania over \$ 130 million in assistance in the last two fiscal years, and is continuing its programs of support for democratic and market reform in Romania.

Rabbi Rosen voiced concern for the welfare of the people of all faiths in Romania as the country makes the difficult transition from Communist repression to a free society. He welcomed U.S. support in encouraging the citizens of Romania to strive for a democratic society which fully respects the rule of law and human rights and in meeting the humanitarian needs of the country.

His Eminence will begin a journey in the big cities of the U.S.A. for Israel Bonds.

We will come up again with details.

To the Memory of the Victims on the Vessels "Struma" and "Mefkure"

During the solemn inauguration of the monument erected by the Ashdod Townhall to the memory of the victims on the vessels "Struma" and "Mefkure", the Prime-Minister of Israel, Mr Yitzhak Shamir, spoke about the tragedy behind this tragic event and about the powerlessness of the Jewish people in the face of the unleashed storm, as well as about the indifference of the great powers toward the refugees who managed to escape the Fascist terror.

"In spite of the heavy wounds inflicted to the Jewish Community in Romania, it continued to fight

for its right to Alia, and for the right to set up the State of Israel. To its good fortune, this community was led during the last years by a man outstanding for his character such as Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, who helped enormously to the physical and spiritual existence of the people and had a great contribution to their Alia to Eretz Israel.

There are certain moments when I think how different the fate of the Jews in the Soviet Union would have been, had they had a leader of Rabbi Moses Rosen's stature".

THE GENESIS OF A BANEFUL PSYCHOSIS

Uncomfortable Truths Concerning the Attitude of the Jewish Population During the Surrender of Bessarabia and Northern Bukovina

In 1941, the Second Department for Information of the Great General Staff in Bucharest elaborated and printed a "Study concerning the military operations which took place during the loss of Bessarabia, Northern Bukovina, Northern Transylvania and the Quadrilateral". It was not a work for the general public, but for internal use, and it circulated at the commanding level of the Romanian army at the time. Therefore, there was no reason why, in the 70 pages of the booklet, the things should not be said openly about the delicate aspects of the events under scrutiny. Indeed, from many points of view, things are put clearly. But in as far as the attitude of the Jewish population in the context of the Soviet invasion of Bessarabia and Northern Bukovina — a subject that caused much ink to flow since the events themselves and later on — it concludes shortly: "It is to remark that the majority of the instigators and abettors was made up by the Jewish element, the germ of the dissociation and the disintegration of the organized states". This and nothing more. The assertion is not supported by any concrete examples, by any reference to the deeds and names. In believe that we are today far from the events in question in order to be allowed to see reality in face and to examine unapologetically a number of prejudices and untruths made legitimate by a past time. Even if the work will incommode certain mentalities.

I had the opportunity to scrutinize the interval from June 28, 1940, 13.00 hours, that moment when the Russians began to cross effectively and massively across the Dniestr and the Ceremus, and July 3, 1940, 13.00 hours, when the invasion of Bessarabia and Northern Bukovina was over. I had under my eyes first hand documents — particularly the operation books of the great Romanian units retreating from the surrendered territory and numerous intelligence reports by the responsible military bodies, and I believe that I can deal with such a subject in full knowledge. Moreover, I also fell into numerous traps during my research and I could verify in my own experience how an accused psychosis made up of rumours and false information was nurtured. They were proven even at the time under discussion, but they were never denied publicly. Unfortunately, such rumours and false information were left sometimes pinned on to the pages of the newspapers of the time, as well as in the memoirs signed by outstanding names. Such pages resisted in time, they are read and are quoted in our times and to overturn their perspective is not a simple or easy thing to do.

Before adventuring ourselves into general assertions, it is preferable to examine closely a few concrete cases, hot news in the press of the summer of the '40s, or famous due to the later memoirs. The first one is afforded us by the known monograph by George Barbul, *Antonescu. The Third Man of the Axis*, published in Paris in 1950. The book mentions an episode of a great dramatic tension in which a cavalry officer, Niculescu by name, involved excessively in crimes against the Jews from the Prut to the Dniestr, after June 22, 1941, is brought to explain himself before General Ion Antonescu, who decided to sent him before the Martial Court. Captain Niculescu explained his attitude from the summer of 1941 by virtue of his resentments accumulated a year ago, at Edinet, where another cavalry captain, Enescu by name, having been captured, humiliated and abused during the retreat before the Russian army, would have committed suicide. As it was written undoubtedly with talent, the story under question produces an even deeper impact on the uninformed readers. But its ground is null. I verified the episode in George Barbul's book both interviewing eye witnesses, morally beyond any reproach, and objective documents, more exactly the operation log of the Second Cavalry Division, who retreated, from the north of Bessarabia through Edinet, in the summer of the '40. Well, the facts narrated by George Barbul, a man extremely embedded in the backstage activities of Ion Antonescu's government, do not stand. In the scenario invented at Edinet and in the image of some fictitious officers, George Barbul projected simply his vague recollections about Captain Ioan Epures's suicide, which took place at Cesaşti and in different circumstances, with which the Jews had no relation.

Other examples of rumours and false information are offered by the events in Cernăuți. Different sources and many military intelligence notes attributed to certain the assassination by the Jews of the Catholic priest Georg Goebel, Director of the *Josephinum* Institute and of the police inspector Pinal. In reality, the first died much later and from natural causes, and the police inspector Pinal, in March, 1941, was detained for sure in the prison in Cernăuți, arrested by the Russians. Also, it was said that the mayor of the city, one of the Florodor Brothers, was assassinated by the Jews. The assertion was proven to be the product of an exalted mind in the following days. An extremely peculiar show was exhibited before the public opinion: certain people were declared dead during the stormy events, and after a few days or weeks, the same persons were interviewed by journalists who did not remember that they did not deny the death of their interlocutors. It is also interesting that some rumours had a very long shot from the time of their circulation. For example: the Italian radio announced that several buses belonging to the Romanian army were attacked by the Jews in the same city, and that it generated one of the bloodiest incidents. Nevertheless, it is quite curious, the military documents do not produce any evidence supporting the reality of this assertion. We have at our disposal, from this point of view, enough examples speaking about the misinterpretation of similar circumstances in other places in Bessarabia and Northern Bukovina, but their presentation requires, as it is easily understood, a space that goes beyond the limits of such an article. In addition, the shortcomings in the information cannot account by themselves for the generalisation of this baneful psychosis.

It is no longer a secret that the Romanian army of those times, by virtue of the events, was forced to bear the devastating effects of certain hesitant and incoherent political orders. Today we know that, in spite of the exhausting and futile concentration for over a year, Germany had no intention to step into Romania unless the Soviets attacked it and only to stop them and to defend the oil area. Nevertheless, the army was ready to fight for Bessarabia and Northern Bukovina. This does not mean that it was perfectly equipped to carry out this mission. Unfortunately, and following some unnatural distortions that came about in the transmission of the orders from the higher ranks to the lower ones, exactly at the time when the Crown Council in Bucharest decided to surrender to Moscow's requests, the great Romanian military units along the Dniestr and in the Northern Bukovina received the order to prepare to resist, and be ready to fight and not to think of a retreat. The move was launched and the later return of the troops, by calling off the previous orders, could not be achieved except with the price of a deep disillusionment. In the following hours and days, several mistakes were registered at the level of the higher and lower commanders which turned not only once an acute feeling of disillusionment into a clear havoc. From here to the idea of throwing the whole guilt exclusively upon the Jews for the

chaotic state was nothing but a step. And it was done time and again.

Nevertheless many officers who passed through that calvary did not believe that the honour of the Romanian army could be defended by covering up the crisis and by fleeing in the face of reality. A proof to this end is constituted by the very firm orders they gave in order to stop the antisemitic excesses, generated by the above-mentioned psychosis. In fact, let's be more explicit, the honour of the Romanian army was not defended by those officers who excused their shortcomings as Jewish actions, but by those who were able to find in themselves the knowledge and the power to discipline their troops and to overcome the difficult moments. And such people were not few: their courage became legitimate in the acts and documents which are beyond any shadow of doubt.

Indeed, the information concerning the difficulties created by the Jews for the retreating troops appear systematically in the operation logs of those divisions and regiments whose actions registered shortcomings and cowardly actions, without indicating the exact circumstances or the identity of the aggressors. On the other hand, in the operation logs of the military led by brave and openminded officers, who moved with precision and character, endowed with the strength to overcome any disaster, such references are either missing entirely or they hold a negligible place. In such an order of ideas, an example full of significance is given to us by the events in Buceac.

The South of Bessarabia was under the military jurisdiction of the Cavalry Corps commanded by General Constantin Atanasescu, who received orders in time to retreat orderly in stages from the territory, moving his commandment towards the Prut in distinctive stages. Following an air raid by Soviet paratroopers at Bolera, and seized by panic, Constantin Atanasescu travelled hurriedly straight from Tarutino to Galați together with his general staff, and left the troops under his command at random. Certainly, the reports, meant to justify his cowardice, accused the Jewish instigators who started troubles at Cetatea Albă, Basarabeanca, Ismail or Reni. Once again, without mentioning precise circumstances or names. The situation was saved by the Commander of the Third Cavalry Division, the basic unit of the corps, namely, by General Constantin Pantazi, who did not agree to abandon his post under the cover of certain agitations by the minority people. On the contrary, he did not hesitate to take up the command abandoned by his superior and to fulfil his duty to the end. It is not by chance that, in September 1940, when General Antonescu took over the leadership of Romania, General Constantin Atanasescu was removed from the active ranks of the army, and Constantin Pantazi, by virtue of certain undeniable deeds, was promoted in rank.

If we leave aside the part layed by the army and speak about the behaviour of the civil population in its relation with the invaders, it is our duty to put ourselves such questions. One another occasion, we reconstituted in detail the circumstance around the entrance of the Soviet troops in Soroca. The majority of those who received them with bread and salt were Romanian, former officials in different positions in the dead Front for National Recovery. Among them there was a Jew of the place, a lawyer, Michel Flexer. Could one start from such a reality and throw the blame on a whole ethnical group? In history, like in justice, the guilt stands by name, and the duty of the historian is to establish this without any error. To draw hazy guilt from confused situations is an action that leads par excellence to diversions. Even

if we speak statistically, there were defections with the Jews, and this is for sure, during all the stages of the abandonment of Bessarabia and Northern Bukovina. But in percentage the Jewish population did not distinguish itself in excesses by comparison with the Romanians, the Ukrainians or other ethnical groups living either originally or by fate in the territory from the Dniestr to the Prut. If we accept that the proverb: *The change of the rulers, the joy of the fools* is a Romanian proverb, we should admit that it functions with accurate accuracy under any other technical horizon. At the same time, to allow ourselves to be subjugated by the idea that the Jews were invaded by an exaggerated joy as a result of the Soviet invasion of Bessarabia and Northern Bukovina, it means to allow ourselves to be a prey to an illusion from which we will never have a moral benefit. By their very status, the true Jews could not receive with an out of proportion enthusiasm the perspective of a Communist regime. A number of proletarianised Jews believed in it, as did a number of proletarianised Romanians. They all were wrong and speaking in a historical perspective, I don't see why some would be guiltier than others.

In the perspective of this reasoning, yet another example which seems to be revealing. When the Russian troops entered Cetatea Albă, Tighina, Chişinău, Cernăuți and Vinița, a Jew, famous for his wealth, namely Fischer, old but with a clear mind, plied up all his properties in six or seven automobiles and was ready to leave for Bucharest, not Kiev or Moscow. One of Fischer's nephews, who got a copy of the USSR Constitution, spread from the planes by the Russians, convinced the old man that the Soviet Regime guarantees private property and that there was no reason why he should not remain on the spot. As a result, the old Fischer did not leave for Bucharest and in two or three weeks he disappeared in the Soviet Gulag, absolutely stripped of all his properties. The military documents and the Romanian press of the time related the episode with a petty satisfaction. In fact, it proved nothing else that in Bessarabia and Bukovina there were at the time Jews and Jews, as there were Romanians and Romanians, Ukrainians and Ukrainians, and so on.

To end with, I'd like to recall in this context a fact related by Al. Bărlădeanu in an interview given to Adrian Păunescu. The present president of the Senate of Romania was surprised by the Russian invasion in '40 in Tighina, in a Jewish circle. In those circumstances, a Soviet officer warned them that a political regime was coming over them of such a hardness that he was not able to imagine. A similar episode was related a year later in "Viața Basarabiei", a journal which continued to come out in Bucharest after the invasion. This time the bearer of the warning addressed to his fellow-citizens was a Soviet officer of Romanian origin, a Bessarabian caught by the Revolution in '17 east of the Dniestr. We have here a coincidence on which it is worth meditating; even if our meditation will not produce particularly comfortable results for a nationalism that struck by an incurable blindness.

MIHAI PELIN

P.S. It is not unlikely for the article to stir up certain reactions. Its author is ready to engage further in any discussion on the subject on the condition that one should not speak about general offences, drawn from clearly equivocal documents or doubtful hearsay.

כתב-עת צייטשריפט

בכור הרב הראשי

ד"ר משה רוזן

נשיא הפרעיה של ההילות היהודיות מרומניה

לרגל חג הפסח, נא למבל את איהולי לבריות אושר איש ויהצלה רבה בפעולותך האצילה, אנו מאלל לכבודך חיים ארוכים והושנים חשוכים בכל עבודתך הפוריה.

חג שמח
יין איליאסקו

בכור הרב הראשי

לרגל חג הפסח נא למבל את איהולי לבריות אושר איש ויהצלה רבה בפעולותך האצילה, אנו מאלל לכבודך חיים ארוכים והושנים חשוכים בכל עבודתך הפוריה.

הנני משהמשי בהודמנות זו בכדי לאהל לכל המשתתפים בעבודה אתך אותם האיהולים הטובים

בכבוד רב

פרופ, ד"ר גיאורגא וולאדזסקו

גלוי מצבה

בטכס גלוי המצבה מטעם [עריית אשרוד על חללי "מספור, סטרוטא" יצחק שמה, ראש המ- שלה דיבר על הטראגדיה שלמסתרת מאחורי הטראגדיה על חוסר האונים של העם היהודי, על ההתנכרות המעצמות הגדולות לפליטים שנמלטו, "למרות הפעלים הקשים שמהם נפגעה מהילה הגדולה מרומניה הם המשיכו במאבקם למען הו- כות לפליה והקמת המדינה. למזל עמד בשנים האחרונות בראש המהילה מנהיג מסוגו של דר" דוד משה רוזן, שפע רבות לקיומו הפיו והרוח- ניו של העם ותרם רבות להעלותם ארצה. ברענים מסוימים התרתי כמה שונה היה גורל יהודי ברית המועצות אילו ניצב בראשם מנהיג מסוגו של הרב רוזן.

ביקור

ביום רביעי, ה-15 באפריל, כבוד השגריר הח- דש של ארה"ב בברומניה, ג'ון דיוויס ג'וניור, ערך ביקור אצל כבוד הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן, נשיא הפרעיה של הקהילות היהודיות ברו- מניה. השגריר בא בליווי מר יונתן זוסקוב, נספח המחלקה הפוליטית של השגרירות. כבוד הרב הראשי ברח בואו של השגריר דיוויס ואחר לו הצלחה בתפקידו לחצח הידידות ושיתוף פעולה בין העם הרומני ובין העם האמריקאי. באותו הזמן, כבוד הרב הראשי הביע לכבוד השגריר ועל ידיו גם לעם ולממשלת ארה"ב, הכרת תודת האוכלוסיה היהודית בעד התמיכה מליאת הרגשות האצילים והומניים שתורמים היהודים האמריקאים ע"י הג'וינט לאחיו ואחיותיו מלי- אי הסבל אחרי יובל שנים של עינויים, אבל והשפ- לות, הן תחת השלטון הפשיסטי והן הקומוניסטי, בעד העובדה שבכל אותו הזמן, יהודי רומניה מצאו אוזן קשבת ולבכות נדיבים ורגישים לכל הקריאות שלהם הן למען הקלת סבלות כל העם הרו- מני וגם למען ריפוי הפצעים המיוחדים לקהילה היהודית. כבוד השגריר דיוויס התעניין אחר כך מקרוב על המצב של שרידי קהילתו, והבטיח לכבוד הרב הראשי לעזור וגם הביע רגשות לבבים הן לעם הרומני והן לקהילתו היהודית. הפגישה התקיימה באווירה לבבית.

דר מאזעס ראזען

פרעזידענט פון דער פעדעראציע פון די יידישע קהילות פון רומעניע

אין צוזאמענהאנג מיט חג הפסח, נעמט אן, כי- טע, מיינע הארציג גרוסן און ווונטשן אויף א לאנג לעבן און א סך סאמע בעסטע גליקוונטשן פאר אייך און אייער קהילה, מיט וועלעכער איך פירט אן.

א פריילעכן יום-טוב

יאן איליעסקו

א ז ו ד

הער מיכאל שניידער, וויצע-עקזעקוטיוו פרעזידענט פון דער גרויסער אמעריקאנער ארגא- נייזאציע "דזשענינט" האט דעם 14טן און 15טן אפ- ריל די געמאכט א באזוך דעם רב הראשי ד"ר דוד משה ראזען שליט"א

ער איז געקומען באגלייט פון ד"ר צבי פיין, דער דערעקטאר פון דעם פראגראם "דזשענינט" פאר רומעניע

במשך א לאנגן און פרוכטבארן געשפרעך, איז באשלאסן געווארן די הילף וואס דער "דזשענינט" וועט אסיגנירן פאר דעם ביודזשעט וועגן: א) אנגאזשירן א רב וועלעכער זאל העלפן דעם רב הראשי אינעם רעארגאניזירן די רעליגיע- זע אנטשטאלטן.

ב) אנגאזשירן אן אינטעלעקטועלן מומחה אין יידישקייט, א קענער פון עברית און יידיש בכדי אָנצופירן דעם קולטורעלן און דעם חינוך אָפטייל.

ג) אנגאזשירן א יידישן אינטעלעקטועלן מיט אן ארגאניזאטארישער דערפארונג, בכדי אָנצופירן די אָפעראציע פון פּינאנציעלער פארבעסערונג פון די יידישע קהילות.

די יידישע אגענד, דורך איר פרעזידענט, הער שמחה דיניץ, און דער וויצע-פרעזידענט ה' מיכה נחום (אן אָפּטמאמיקער פון באַטשאַן), וועט ברענגען זיין ביישטייער צו די אלע מעטיקייטן, וואָס זאָלן פארמיידן א צוזאמענברוך פון דעם לעבן פון די יידישע קהילות אין רומעניע.

דער אויסוואל פאר די דריי פאָסטנס איז גע- ווען א געלונגענער ווייל די אלע דריי זענען אָפּשטאמיקע פון רומעניע, און דאָס איז שוין פון אָנפאנג אן אן אוואַנטאזש:

1) הרב ד"ר אשר ערנצפלד, אינזעלער פון 45 יאָר, איז געבוירן אין אַראַדיא, ווי ער האָט גע- לעבט אין דער רומענישער מיטלשול, געענדיקט די ישיבה אין אראד, און דערנאָך רבנישע און אוניווערסיטארישע שטודיעס אין ישראל. 11 יאָר- צייט איז ער געווען רב אין צה"ל און צוויי יאָר אלס רב אין דערעצין - אונגארן. ער איז פארהיירעטעט און האָט דריי קינדער ער איז נאָמינירט געוואָרן אלס הויפט ראבינער פון דער בוקארעשטער יידישער קהילה.

2) ה' מיכאל פעלזענבוים, געבוירן אין בעלץ (באסאראביע), ער איז אלט 40 יאָר, ער איז גע- ווען פרעזידענט פון דער יידישער קהילה פון בעלץ א פאָעט פון יידיש, זענען זיינע צוויי בענדער געדיכטן דערשינען אין ישראל ער איז אויך דאָקטאָראַנד אין יידישע וויסנשאפטן ביים בר-אילן פון ישראל, א קענער פון רומענישער שפראך, מיט פעדאגאגישע אייגנשאפטן.

3) ה' דב הערשקאוויטש, א יוריסט, אן אָפ- שטאמיקער פון באקוי, איז עלטער פון 62 יאָר, איז געווען פיר יאָרן ריכטער-עקאָנאָמיסט אין ישראל ער וועט זיין גענעראל דירעקטאר מיט אדמיניסטראטיווע פראָבלעמען פון דער פעדעראציע אונטער דער השגחה פון כבוד הרב הראשי שליט"א וועט ער אָנפירן די גאנצע אָפּעראציע פון דער עקאָנאָמישער פארבעסערונג פון אונזער קהילה, דער וויצע-פרעזידענט פונעם "דזשענינט", ה' מיכאל שניידער האָט דעם 15טן אפריל באזוכט א ריי אנטשטאלטן פון סאָציאלער הילף